

EUROPOS TARYBA
EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMAS
TREČIASIS SKYRIUS

BYLA VALAŠINAS PRIEŠ LIETUVĄ

(Pareiškimo Nr. 44558/98)

SPRENDIMAS

STRASBŪRAS

2001 m. liepos 24 d.

Byloje Valašinas prieš Lietuvą

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Trečiasis skyrius), posėdžiaujant kolegijai, sudaryta iš:

pirmininko J.-P. COSTA,
teisėjų L. LOUCAIDES,
P. KŪRIO,
F. TULKENS,
K. JUNGWIERT,
sero Nicolas BRATZA,
H. S. GREVE

ir *skyriaus kanclerės* S. DOLLÉ,

po svarstymo uždaruose posėdžiuose 2000 m. kovo 14 dieną ir 2001 m. liepos 3 dieną
skelbia šį sprendimą, kuris buvo priimtas pastarąją dieną:

PROCESAS

1. Byla buvo pradėta Lietuvos Respublikos piliečiui Juozui Valašinui (“pareiškėjui”) 1998 m. gegužės 14 dieną pateikus pareiškimą (Nr. 44558/98) Europos Žmogaus Teisių Komisijai (“Komisijai”) prieš Lietuvos Respubliką pagal ankstesnį Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (“Konvencijos”) 25 straipsnį.

2. Pareiškėjui, kuriam buvo suteikta teisinė pagalba, Teisme atstovavo V. Sviderskis, Vilniuje praktikuojantis advokatas. Lietuvos Vyriausybei (“Vyriausybei”) atstovavo jos atstovas, teisingumo viceministras G. Švedas.

3. Konkrečiai pareiškėjas teigė, kad jo kalinimo Pravieniškių kolonijoje nuo 1998 m. balandžio iki 2000 m. balandžio mėnesio sąlygos prilygo nežmoniškam ir žeminančiam orumą elgesiui, pažeidžiančiam Konvencijos 3 straipsnį, ir kad kolonijos administracijos vykdoma jo

susirašinėjimo su Konvencijos institucijomis kontrolė prilygo Konvencijos 8 ir 34 straipsnių pažeidimui.

4. Pareiškimas buvo perduotas Teismui 1998 m. lapkričio 1 dieną, kai įsigaliojo Konvencijos vienuoliktasis protokolai (Vienuoliktojo protokolo 5 straipsnio 2 dalis), ir buvo įregistruotas 1998 m. lapkričio 16 dieną.

5. Pareiškimas buvo paskirtas Teismo Trečiajam skyriui (Teismo reglamento 52 straipsnio 1 dalis). Šiame skyriuje, kaip numato Teismo reglamento 26 straipsnio 1 dalis, buvo sudaryta kolegija, nagrinėsianti bylą (Konvencijos 27 straipsnio 1 dalis).

6. 2000 m. kovo 14 dienos sprendimu kolegija paskelbė pareiškimą iš dalies priimtinu. 2000 m. gegužės 25 ir 26 dieną Teismo delegatai Lietuvoje rinko įrodymus, lankydami ir Pravieniškių kolonijoje.

FAKTAI

I. BYLOS APLINKYBĖS

A. Įvykių santrauka

7. Pareiškėjas yra Lietuvos Respublikos pilietis, gimęs 1974 m.

8. 1993 m. spalio 5 dieną pareiškėjas pradėjo atlikti 9 metų laisvės atėmimo bausmę už šaunamųjų ginklų grobimą, laikymą ir pardavimą. Nenustatytą dieną 1998 m. balandžio pradžioje jis buvo perkeltas iš Lukiškių kalėjimo į Pravieniškių koloniją (*Pravieniškių 2-oji sustiprintojo režimo pataisos darbų kolonija*).

9. Nuo atvykimo į Pravieniškių koloniją momento pareiškėjas buvo įkalintas atskirame kolonijos izoliuotajame padalinyje, vadinamajame “SAB” (*Sunkiai auklėjamųjų būrys*, toliau tekste “SAB”), kuris yra kolonijos 5-ajame lokaliname sektoriuje. 1998 m. birželio 30 dieną pareiškėjas buvo paleistas iš SAB ir kalinamas įprastinėmis sąlygomis 13-ojoje ir (po to) 21-ojoje brigadose, esančiose kolonijos 1-ajame lokaliname sektoriuje. 1999 m. sausio 5-20 dienomis pareiškėjas buvo kalinamas baudos izoliatoriuje. 1999 m. sausio 20 dieną jis vėl buvo įkalintas SAB-e. Pareiškėjas kalėjo Pravieniškių kolonijoje iki 2000 m. balandžio 14 dienos, kai buvo paleistas, Prezidentui suteikęs jam malonę.

10. Ši byla yra dėl pareiškėjo kalinimo Pravieniškių kolonijoje sąlygų ir dėl to, kaip su juo ten buvo elgiama nuo 1998 m. balandžio iki 2000 m. balandžio mėnesio.

B. Parodymai žodžiu Teismo delegatams

(a) Pareiškėjas

11. Pareiškėjas davė parodymus Teismo delegatams 2000 m. gegužės 25 dieną Vilniuje ir 2000 m. gegužės 26 dieną Pravieniškėse. Pareiškėjo teiginiai gali būti apibendrinti, kaip išdėstyta toliau:

Bendrosios kalinimo sąlygos

SAB

12. Šį padalinį sudarė miegamasis, kur buvo laikomi 22 kaliniai, nedidelė virtuvė, poilsio kambarys ir dušo kabina. Pareiškėjo nuomone, SAB-e galėjo būti laikomi tik 6-8 asmenys, taigi jis buvo smarkiai perpildytas. Langai buvo tik miegamajame. Virtuvėje ir poilsio kambaryje nebuvo nei langų, nei ventiliacijos. Lango virtuvėje buvo įrengtas 1999 m. remonto metu.

13. SAB-e buvo koridorius, vedantis į lauką, į nedidelį kiemą. Kiemas buvo uždengtas vielos tinklu, kuris žiemą būdavo apsnigtas. Todėl žiemą kieme trūkdavo šviesos.

14. Tualetą sudarė aštuonios azijietiško tipo “tupimosios” kiaurymės, neatitvertos viena nuo kitos. Gerbdami vieni kitų privatumą, SAB-o kaliniai tualetu naudodavosi po vieną. Tualete nebuvo langu, o ventiliacijos sistema čia buvo įrengta tik po remonto 1999 m. pabaigoje. Todėl kvapas tualete buvo siaubingas.

15. Nebuvo galimybės naudotis kolonijos skalbykla asmeniniams daiktams (pvz., rūbams) išsiskalbti; todėl jie turėjo būti skalbiami rankomis dubenyse duše. Išsidžiovinti tokius skalbinius nedideliame kieme būdavo sudėtinga. Be to, nebuvo leidžiama turėti asmeninę patalynę. Kiekvienas kalnys gaudavo iš kolonijos administracijos baltą patalynę ir rankšluosčius, kurie buvo reguliariai skalbiami kolonijos skalbykloje.

16. Administracijos atstovai apsilankydavo SAB-e tik dalinant maistą ir patikrinimų metu. Kartais padalinyje apsilankydavo kolonijos viršininkas. Gydytojai į SAB-ą ateidavo labai retai. Vienintelė bendravimo su išoriniu pasauliu priemonė buvo telefonas. 1998 m. birželio 11 dieną pareiškėjas pasijuto karščiuojąs. Jo būklė buvo tokia sudėtinga, kad jis nėjo į reguliarius SAB-o patikrinimus ir liko gulėti lovoje. Jis paprašė kontrolierių iškviesti gydytoją. Jis taip pat pasinaudojo specialia telefono linija, jungiančia SAB-ą ir kolonijos medicinos tarnybą. Tačiau niekas neatsiliepė, nes buvo pietų metas. Pareiškėjas daugiau nebeskambino į medicinos tarnybą. Vietoj to jis keletą kartų per dieną žodžiu paprašydavo SAB-o kontrolierių iškviesti gydytoją. Medikai atvyko tik 1998 m. birželio 16 dieną ir patvirtino, kad jis persišaldė. Jam buvo liepta gulėti lovoje.

17. Padalinyje nebuvo organizuojamas darbas, poilsis ar kitokia prasminga veikla. Vienintelis priimtinas SAB-e leidžiamas užsiėmimas buvo žaisti šachmatais. Pareiškėjas sutinka, kad nebuvo ribojama galimybė žiūrėti televizorių, skaityti ar klausyti radijo.

Įprastinis režimas (1-asis lokalinis sektorius)

18. Pareiškėjas buvo kalinamas 13-ojoje ir 21-ojoje brigadose, esančiose kolonijos 1-ajame lokaliname sektoriuje. Kiekvienas iš penkių kolonijos lokalių sektorių buvo pritaikytas kalinti 300 asmenų. Kolonija buvo smarkiai perpildyta. 1-ajame lokaliname sektoriuje, sudarytame iš 12 brigadų, t. y. miegamųjų ir greta esančių tualetų, kur buvo laikoma po 20-30 kalinių, buvo apytiksliai 400 kalinių. Pareiškėjui kalint 13-ojoje brigadoje, ten miegodavo 32 kaliniai. 21-ojoje brigadoje buvo 24 kaliniai. Pareiškėjo nuomone, 13-ojoje brigadoje daugiausia galėjo būti laikomi aštuoni, o 21-ojoje – šeši asmenys. Dėl perpildymo brigadose trūko oro, ypač naktimis. Miegamuosiuose buvo įrengtos dviejų aukštų gultų tipo lovos, kurios beveik visiškai dengė langus ir tokiu būdu trukdė patekti į vidų grynai orui iš lauko. Dienos metu kalinams buvo leidžiama laisvai vaikščioti po lokalių sektorių ir po lauką prie jo esantį pasivaikščiųjų kiemą.

19. Sanitarinės sąlygos buvo apgailėtinos. Tualetai, kriauklės ir dušai buvo “bakterijų kolonijos”. Daugelyje vietų sunkėsi vanduo, o vandentiekio vamzdžiai buvo labai seni, surūdiję ir paveikti grybelio. Tualetus brigadose sudarė kelios viena nuo kitos neatitvertos azijietiško tipo “tupimosios” kiaurymės. Tualetinio popieriaus buvo duodama tik sporadiškai. Pareiškėjas teigė, kad buvo labai sunku palaikyti švarą, nes jam buvo leidžiama prausti duše tik vieną kartą per savaitę paskirtomis dienomis. Už prausimąsi duše nenustatytomis dienomis buvo baudžiama. Dušai veikė tik penkias dienas per savaitę ir visada būdavo perpildyti. Karštas vanduo būdavo tik savaitgaliais. Pareiškėjo patalynė buvo skalbiama kolonijos skalbykloje. Asmeniniai daiktai (pvz., rūbai) turėjo būti skalbiami rankomis kriauklėje.

20. Maistas būdavo patiekiamas tris kartus per dieną. Vieno kalinio maitinimui Pravieniškių kolonijoje valdžios institucijos dienai skyrė tik 2,17 lito (LTL). Maistas visada būdavo šaltas, ir nebuvo galimybių jį pašildyti. Daržovių ir patiekalų buvo dedama tik kartą per savaitę. Pietums patiekiamo maisto dėl jo siaubingo skonio nebūdavo įmanoma valgyti bent tris kartus per savaitę. Apskritai maistas buvo gaminamas antisanitarinėmis sąlygomis. Kartais maiste pareiškėjas rasdavo

medžio drožlių, akmenukų ir geležies gabalėlių. Papildomo maisto kolonijos valgykla galėjo patiekti tik gydytojui rekomendavus specialią dietą. Kadangi kolonijos valgykla nebuvo pakankamai didelė, kad tilptų visi kaliniai, buvo maitinama pamainomis. Tačiau kalinių skaičius kiekvienoje pamainoje visada būdavo didesnis už vietų valgykloje skaičių. Pavėlavęs kalinys likdavo be maisto. Papildomo maisto kaliniai galėjo įsigyti kolonijos parduotuvėje. Pareiškėjas pripažino, kad savo sąskaitoje kolonijos parduotuvėje jis paprastai turėdavo po porą šimtų litų. Be to, tam tikrus sąrašė išvardintus daiktus kaliniams pasimatymų metu galėjo perduoti jų giminaičiai. Pareiškėjui buvo leidžiama gauti iš giminaičių papildomo maisto.

21. Kvalifikuoti gydytojai kolonijoje apsilankydavo tik sporadiškai. Todėl kolonijos medicinos punkte ne visada būdavo įmanoma gauti profesionalią medicininę pagalbą. Medicinos punkte trūko vaistų, ypač nuskausminamųjų. Visos ligos buvo gydomos aspirinu ir paracetamoliu. Pareiškėjas teigė, kad jis sirgo širdies liga. Tačiau jis pripažino, kad medicinos punkte jam nebuvo atlikti atitinkami kardiologiniai tyrimai. Pareiškėjas taip pat teigė, kad dėl savo didelio viršsvorio jis turėjo problemų su keliu. Nesant tam sąlygų, kolonijos administracija neatliko kelio operacijos. Tačiau pareiškėjas pripažino, kad nebuvo reikalo kelti operuoti skubiai. Išėjęs iš kalėjimo jis nėjo operotis kelio, nes tokia operacija brangiai kainuoja. Pareiškėjas taip pat teigė, kad jis sirgo gastritu, bet kolonijos gydytojai atsisakė paskirti jam geresnį maitinimą kolonijos valgykloje.

22. Vidaus reikalų ministro įsakymo pagrindu nuo 1998 m. rugpjūčio iki lapkričio mėnesio visiems kaliniams buvo taikomas “stovėjimo režimas”. Kaliniams nebuvo leidžiama gulėti lovose nuo signalo “kelti” 6 val. 30 min. iki signalo “miegoti” 22 val. 30 min., t. y. 16 valandų per parą. Šis įsakymas išimties tvarka galėjo būti netaikomas tik rekomendavus gydytojui. Pareiškėjas skundėsi, kad daug kalinių, ypač jis dėl savo svorio ir širdies negalavimų, negalėjo atlaikyti šio režimo. Tačiau kolonijos gydytojai nustatė, kad jo fizinė būklė leidžia jam vykdyti šį įsakymą. Pareiškėjui ir kitiems kaliniams pateikus nemažai skundų, Seimo kontrolierius rekomendavo panaikinti šį įsakymą. Pareiškėjas teigia, kad vis dėlto jis liko galioti.

23. Kolonijoje nebuvo sudarytos galimybės dirbti, o prasmingų užsiėmimų skaičius buvo labai ribotas. Tinkamu oru buvo galima sportuoti lauke esančioje sporto aikštelėje, tačiau tokių galimybių nebuvo žiemą. Koncertų ar kino seansų taip pat buvo mažai. Kolonijoje nebuvo organizuotos mokymo ar perkvalifikavimo programos.

24. Pareiškėjas iš pradžių skundėsi, kad buvo varžoma jo teisė į pasimatymus su giminaičiais. Tačiau apklausiamas Teismo delegatų jis pripažino, kad jam buvo suteikta pakankamai pasimatymų, ypač pagal pareiškėjo skundą įsikišus Seimo kontrolieriui.

Baudos izoliatorius

25. Nuo 1999 m. sausio 5 iki 20 dienos pareiškėjas su dar vienu asmeniu buvo kalinamas maždaug 6 m² ploto baudos izoliatoriuje. Čia buvo azijietiško tipo “tupimasis” tualetas, prausimosi kriauklė ir stalas kambario viduryje.

Konkretūs kolonijos administracijos veiksmai

1998 m. gegužės 7 dienos asmens krata

26. 1998 m. gegužės 7 dieną pareiškėjui pasimatymo metu buvo perduota papildomo maisto. Po to jis buvo sustabdytas kontrolės punkte įprastiniam saugumo patikrinimui, siekiant nustatyti, ar jam nebuvo perduota neleistinų daiktų. Kratą atliko kontrolės viršininkas P., o kiti du pareigūnai stebėjo. P. liepė pareiškėjui nusirengti. Kai pareiškėjas vilkėjo tik apatinius rūbais, į kambarį įėjo moteris, kolonijos pareigūnė J. Tada P. liepė pareiškėjui nusivilkti nuogai. Pareigūnas pagrasino nevykdymo atveju pareikšti jam papeikimą. Pareiškėjas pakluso įsakymui ir ponios J. akivaizdoje nusivilko apatinius rūbus. Ji rūkė ir kartu su kitais pareigūnais stebėjo patikrinimą. Pareigūnai vyrai

apieškojo pareiškėjo kūną, įskaitant sėklides. Neapsimovę pirštinių pareigūnai lietė pareiškėjo lytinius organus, o po to, nenusiplovę rankų, ir giminaičių jam atneštą maistą. Pareiškėjui taip pat buvo liepta daryti pritūpimus, siekiant nustatyti, ar jis nieko nebuvo paslėpęs išeinamojoje angoje. Pas jį nebuvo rasta draudžiamų daiktų. Jis teigė, kad patikrinimo tikslas buvo išjuokti jį moters akivaizdoje.

Tariamasis pareiškėjo viktimizavimas ir peržiūrėjimo galimybės nebuvimas

27. Anot pareiškėjo, žemesniosios grandies kolonijos darbuotojų kvalifikacijos lygis buvo labai žemas, jie turėjo nepilnavertiškumo kompleksą ir demonstravo savo valdžią, žemindami kitų orumą. Administracija toleravo tai, kad personalas darbo metu nuolat vartojo alkoholį. Daug kalinių neva buvo administracijos įdarbinti slaptais informatoriais, už tai žadant juos lygtinai atleisti nuo bausmės prieš terminą ar lygtinai paleisti iš laisvės atėmimo vietos. Kolonijos personalo veiksmai pareiškėjo atžvilgiu buvo provokacinio pobūdžio. Su pareiškėju nuolat buvo netinkamai elgiamasi, kadangi šis tvirtai priešinosi bendrajai Lietuvos penitencinės sistemos politikai ir kritikavo tiek ją, tiek konkrečiai kalinimo kolonijoje sąlygas. Jis pateikė tokius tariamo jo viktimizavimo pavyzdžius.

28. Pareiškėjo įkalinimas SAB-e 1998 m. balandžio mėnesį buvo savavališkas, nes iki tol jis neturėjo drausminių nuobaudų. Po jo paleidimo iš SAB-o 1998 m. birželio 30 dieną jis buvo kalinamas įprastinio režimo sąlygomis, ir jam net buvo suteiktos pagerintos laikymo sąlygos. 1998 m. rugpjūčio 20 dieną keletas kalinių sukūrė jų savitarpio pagalbos ir paramos organizaciją, pavadintą "Tikslas". Pareiškėjas buvo išrinktas šios organizacijos pirmininku. 1998 m. rugpjūčio 24 dieną administracija paskyrė pareiškėjui drausminę nuobaudą – panaikinti pagerintas laikymo sąlygas. Oficialus šios nuobaudos pagrindas buvo slapto informatoriaus administracijai praneštas faktas, kad pareiškėjas sumušė kitą kalinį. Pareiškėjas neigė mušęs, o pripažino buvęs incidento metu, bet nesikišęs. Pareiškėjo skundai dėl šios nuobaudos neteisėtumo Pataisos reikalų departamentui ir Seimo kontrolieriui buvo atmesti kaip nepagrįsti.

29. 1998 m. spalio 10 dieną mėnesiui buvo suspenduota pareiškėjo teisė pirkti maistą kolonijos parduotuvėje, o 1998 m. spalio 13 dieną jis gavo drausminį įspėjimą už tai, kad jėga grasino kitiems kaliniams. Administracija atmetė jo skundus dėl šių nuobaudų. Jo pareiškimas dėl vieno iš darbuotojų, pareigūno Kmieliausko, kuris neva inicijavo tų nuobaudų skyrimą, nebuvo išnagrinėtas.

30. 1998 m. spalio 15 dieną pareiškėjas buvo nubaustas už tai, kad išėjo už 1-ojo lokalinio sektoriaus ribų. Jam buvo liepta išplauti 21-osios brigados langus. Šios nuobaudos vykdymą turėjo kontroliuoti pareigūnas Kmieliauskas. Iš pradžių pareiškėjas atsisakė plauti langus minėto darbuotojo ir kitų kalinių akivaizdoje, nes tai neva akivaizdžiai pažeidė jo teisę apskusti tą darbuotoją. Vėliau pareiškėjas išplovė langus administracijai nestebint. Pareigūnas Kmieliauskas atsisakė pripažinti, kad darbas buvo atliktas.

31. 1998 m. spalio 16 dieną, kolonijos viršininkui nesant kolonijoje, pareigūnas Kmieliauskas paskyrė pareiškėjui kalinimą baudos izoliatoriuje. Jis tuoj pat surakintomis rankomis buvo nugabentas į baudos izoliatoriaus kamerą. Nepraėjus valandai kolonijos viršininkas grįžo į koloniją. Išklausęs pareiškėją ir tam tikrus kolonijos pareigūnus kolonijos viršininkas nusprendė, kad 1998 m. spalio 15 dieną pareiškėjas nepažeidė savo pareigų, ir pareiškėjas tuoj pat buvo paleistas iš baudos izoliatoriaus.

32. Savo raštiškai Teismui pateiktoje nuomonėje pareiškėjas teigė, kad 1998 m. spalio 23 dieną jis buvo įspėtas už tai, kad 6 val. 40 min., t. y. praėjus 10 minučių po signalo "kelti", jis vis dar miegojo. Susitikimo su Teismo delegatais metu jis tvirtino, kad pareigūnai atėjo ir rado jį gulintį lovoje 6 val. 30 min. 1998 m. spalio 28 dieną jis gavo dar vieną drausminį įspėjimą už tai, kad, stovėdamas eilėje norinčiųjų paskambinti giminaičiams telefonu, jis peržengė liniją, skirtą privatumui užtikrinti.

33. 1998 m. gruodžio mėnesį “konfidencialūs šaltiniai” informavo pareiškėją, kad vienas darbuotojas, B., yra išitraukęs į kriminalinę veiklą, susijusią su dokumentų klastojimu. 1998 m. gruodžio 28 dieną pareiškėjas “Tikslo” vardu padavė skundą konkrečiai dėl B. Skundas buvo įteiktas administracijai, kad ši jį persiųstų Seimo kontrolieriui. 1998 m. gruodžio 29 dieną aukštas pareigas einantis kolonijos administracijos darbuotojas paprašė pareiškėjo nesiųsti skundo, žadėdamas, kad B. bus atleistas ir kad pareiškėjui bus suteiktos pagerintos laikymo sąlygos. Pareiškėjas atsisakė taip pasielgti ir reikalavo, kad skundas būtų perduotas. Anot pareiškėjo, dėl Seimo kontrolieriaus atlikto tyrimo B. buvo priverstas palikti tarnybą kolonijoje. 1998 m. gruodžio mėnesį pareiškėjas taip pat padavė Seimo kontrolieriui skundą dėl kito darbuotojo, P., neva netinkamo funkcijų vykdymo. Pareiškėjas teigė, kad P. tyčia provokavo konfliktus su pareiškėju ir kitais kaliniais. Šis skundas buvo atmestas kaip nepagrįstas.

34. 1998 m. gruodžio 21 dieną pareiškėjas susitiko su kolonijos viršininku, kuris davė jam leidimą aplankyti kalinamuosius kituose lokalinuose sektoriuose ir “Tikslo” vardu pasveikinti juos su Kalėdomis. Pareiškėjas raštu pateiktose Teismui pastabose nurodė, kad leidimas buvo žodinis, bet susitikimo su Teismo delegatais metu jis taip pat teigė, kad raštiškas leidimas buvo iškabintas specialioje skelbimų lentoje. Leidimas galiojo nuo 1998 m. gruodžio 24 iki 27 dienos. 1998 m. gruodžio 24 dieną pareiškėjas bandė nueiti iš 1-ojo lokalinio sektoriaus į 3-įjį. Specialiame kontrolės punkte tarp šių lokaliųjų sektorių pareiškėją sustabdė kontrolieriai ir pasakė, kad jam nėra leista įeiti į 3-įjį lokalinį sektorių.

35. 1998 m. gruodžio 29 dieną kaip drausminė nuobauda už gruodžio 24 dienos “įsiveržimą” jam buvo paskirta išsivalyti aplink savo lovą 21-ojoje brigadoje. Kadangi Pataisos darbų įstaigų vidaus tvarkos laikinosios taisyklės nereikalavo, kad būtų valoma personalo atstovo akivaizdoje, jis atliko šį darbą niekam nestebint. Personalo atstovas pareigūnas Kmieliauskas, kuris turėjo prižiūrėti darbo vykdymą, nesutiko, kad darbas buvo atliktas.

36. Todėl 1999 m. sausio 5 dieną pareiškėjui buvo paskirta nuobauda – 15 parų baudos izoliatoriuje. Jis tuoj pat paskelbė bado streiką, kadangi laikė šią nuobaudą savavališka. 1999 m. sausio 6 dieną pareiškėjas parašė skundą įvairioms valstybės valdžios institucijoms ir žiniasklaidai. 1999 m. sausio 8 dieną pareiškėjo sesuo paskambino kolonijos viršininkui, kuris jai neva pamelavo, kad pareiškėjas nėra paskelbęs bado streiko. 1999 m. sausio 9 dieną didžiausias Lietuvos dienraštis “Lietuvos rytas” antrajame puslapyje išspausdino straipsnį, kuriame konstatavo, kad pareiškėjas yra paskelbęs bado streiką. Šeštąją bado streiko dieną, 1999 m. sausio 11-ąją, atvyko prokuroras ir pareiškėjui patarė siekti kompromiso su administracija. 1999 m. sausio 13 dieną pareiškėjas nutraukė bado streiką. 1999 m. sausio 15 dieną kolonijos viršininkas davė interviu laikraščiui “Akistata”, kuris buvo išspausdintas pavadinimu “Drumsčia vandenį visai be reikalo”. Kolonijos viršininkas interviu sakė, kad pareiškėjas “nieko nedaro [kad laikytųsi kolonijos režimo], tik rašo įvairius skundus”. Anot pareiškėjo, kolonijos viršininkas taip išreiškė savo tendencingą nuomonę jo atžvilgiu.

37. 1999 m. sausio 21 dieną pareiškėjui buvo paskirtos dvi drausminės nuobaudos už neteisėtą bado streiką. Buvo suspenduota jo teisė pirkti kolonijos parduotuvėje ir teisė gauti maisto perdavimą. Taip pat jis buvo perkeltas į SAB.

38. Pareiškėjas laikė, kad šios nuobaudos, vertinant jas kaip visumą, atskleidžia bet kokių vidinių pastangų peržiūrėti nurodomo netinkamo elgesio atvejus neefektyvumą. Jo skundus dėl jam paskirtų nuobaudų Seimo kontrolierius atmetė remdamasis vien tik kolonijos personalo teiginiais, tinkamai neatsižvelgęs į realias aplinkybes. Anot pareiškėjo, elgesys su juo kolonijoje buvo žeminantis orumą, nes jis negalėjo kreiptis su skundu dėl jo kalinimo sąlygų į nepriklausomą ir nešališką valdžios instituciją.

39. Nebuvo informacijos apie elgesio apskritai su kaliniais ar konkrečiai su pareiškėju veiksmingą peržiūrėjimą, nes Pataisos darbų įstaigų laikinosios taisyklės nebuvo paskelbtos. Šios Taisyklės apibrėžė kolonijos režimo ir administracijos veiksmų teisinį pagrindą. Tokio svarbaus teisinio dokumento nepaskelbimas suteikė administracijai teisę veikti savavališkai. Šio dokumento

trūko ir Pataisos reikalų departamente, ir įkalinimo įstaigose. Pareiškėjo nuomone, kiekvienoje kolonijos brigadoje turėjo būti po šių Taisyklių egzempliorių. Tačiau kolonijoje buvo tik vienas Taisyklių egzempliorius.

Susirašinėjimo su Konvencijos institucijomis kontrolė

40. Pareiškėjas teigė, kad pirmasis jam adresuotas laiškas iš Europos Žmogaus Teisių Komisijos (1998 m. birželio 18 dienos) jam buvo parodytas jau atplėštas. Jam buvo leista tik nusirašyti laiško turinį, ir jis turėjo jį grąžinti administracijai. Vėlesni laiškai iš Konvencijos institucijų būdavo administracijos atplėšiami ir atiduodami pareiškėjui po kokių trijų dienų nuo jų gavimo kolonijoje.

41. 1998 m. gruodžio 7 dieną kolonijos viršininkas parašė Teismui laišką, kuriame, *inter alia*, teigiama:

“1998 m. gruodžio 2 dieną kolonijos administracija gavo [pareiškėjo] laišką, adresuotą [Teismui]. Susipažinęs su laiško turiniu ... norėčiau išdėstyti kai kuriuos samprotavimus dėl [jame] išdėstytų faktų ...

Iš tikrųjų 1998 m. rugpjūčio 14 dienos Vidaus reikalų ministro įsakymu ... nuteistiesiems draudžiama gulėti lovoje dienos metu miegui nenumatytu laiku, jeigu tam nebuvo specialaus administracijos leidimo ... , [bet] netiesa, kad, kaip rašo J. Valašinas laiške, visiems nuteistiesiems buvo uždrausta dienos metu gulėti lovose, nes ... senyvo amžiaus, neįgaliesiems [kaliniams] sudaroma [ta] galimybė ...

[Pareiškėjas] teigia, kad kai kuriuose kolonijos sektoriuose yra daugiau negu 400 nuteistųjų, ir taip pažeidžiamas Pataisos darbų įstaigų Vidaus taisyklių 2.11 punkto reikalavimas, kad “laikomų sektoriuje nuteistųjų skaičius neturi viršyti 300 žmonių”. [Tačiau] sparčiai didėjant nuteistųjų skaičiui (limitas – 1830 nuteistųjų, [bet] 1998 12 03 yra 2109 nuteistieji) nėra praktinės galimybės vykdyti minėtą Taisyklių punktą.

Dėl nuteistųjų mokymosi. ... Kauno apskrities viršininko administracija yra pasiruošusi nuo 1999 m. sausio 1 dienos įsteigti kolonijoje suaugusiųjų mokymo punktą ...

1998 m. rugpjūčio 20 dieną [kalinamieji Pravieniškėse] įkūrė savitarpio pagalbos ir paramos organizaciją “Tikslas” (pirmininkas – [pareiškėjas]). ... Manome, kad šios organizacijos įkūrimas yra sveikintinas dalykas Tačiau, kaip rodo praktika, nuo pat šios organizacijos įkūrimo dienos ši organizacija gina tik ... nusikalstamo pasaulio “autoritetų” ... interesus. ...”

42. 1998 m. gruodžio 16 dienos laiške Teismui pareiškėjo sesuo skundėsi, kad pareiškėjas 1998 m. gruodžio 15 dieną telefonu jai pasakė, kad jam uždrausta susirašinėti su Strasbūru ir kad jo 1998 m. lapkričio 30 dienos bei gruodžio 3 dienos laiškus Teismui kolonijos administracija neišsiuntė.

43. 1998 m. gruodžio 18 dieną administracija išsiuntė Teismo kanceliarijai pareiškėjo 1998 m. lapkričio 30 dienos, gruodžio 3 dienos ir gruodžio 15 dienos laiškus. Ji taip pat pridėjo 1998 m. gruodžio 15 dienos administracijos posėdžio protokolą, kuriame buvo svarstomas pareiškėjo susirašinėjimo su Teismu klausimas. Laikinais einantis pareigas kolonijos viršininkas protokole konstatavo, kad jis:

“paaiškino [pareiškėjui], kad jis turi pirmiausiai kreiptis į tam tikras Lietuvos Respublikos valdžios institucijas, tai yra: Pataisos reikalų departamentą, Vidaus reikalų ministeriją, Teisingumo ministeriją, Seimo kontrolierių, Generalinę prokuratūrą bei kitas valdžios institucijas. Su šia tvarka, nustatyta Pataisos darbų kodekso 50 straipsnyje, ir Pataisos darbų įstaigų vidaus tvarkos laikinųjų taisyklių 7.3 punkto reikalavimais [pareiškėjas] yra susipažinęs ir [juos] žino, tačiau jis kategoriškai reikalauja jo laišką išsiųsti į [Strasbūrą]. ... [Pareiškėjas] man uždavė klausimą, ar aš turėjau teisę susipažinti su [jo] laiško turiniu. Paaiškinau, kad man tokią teisę suteikia Pataisos darbų įstaigų

vidaus tvarkos laikinųjų taisyklių 7.1.7 [punktas, numatantis, kad] “nuteistųjų siunčiami ir gaunami (išskyrus prokurorui) laišškai yra cenzūruojami”. Esant kategoriškam [pareiškėjo] reikalavimui, [jo] skundas siunčiamas adresatui.”

44. 1999 m. kovo 1 dieną Kanceliarija gavo dar vieną pareiškėjo laišką, išsiųstą 1999 m. vasario 15 dieną. Anot pareiškėjo, laiškas buvo išsiųstas ne “per kolonijos administraciją”. Prie laiško jis buvo pridėjęs Kanceliarijos 1999 m. sausio 14 dienos laiško originalą, kaip įrodymą, kad pranešimai iš Teismo buvo cenzūruojami: ant Kanceliarijos laiško buvo kolonijos antspaudas su gavimo data (1999 m. vasario 1 diena) ir ranka rašytas kolonijos viršininko nurodymas supažindinti pareiškėją su laišku 1999 m. vasario 1 dieną bei pareiškėjo rašytinis patvirtinimas, kad jis buvo supažindintas su laišku 1999 m. vasario 3 dieną.

45. Susitikimo su Teismo delegatais metu pareiškėjas taip pat teigė, kad 1998 m. gruodžio mėnesį jis įteikė kolonijos administracijai dar vieną laišką Teismui (1998 m. gruodžio 16 dienos). Toks laiškas Teismo nepasiekė.

(b) Alekas Morozovas

46. Šis liudytojas pareiškėjui kalint kolonijoje buvo jos viršininkas.

Bendrosios kalinimo sąlygos

SAB

47. Liudytojas pripažino, kad tualetuose pertvarų tarp kiaurymių nebuvo iki 1999 m. Tais metais buvo atliktas remontas, kurio metu visos tualetų kiaurymės buvo atskirtos cementinėmis tvorelėmis, kurios buvo padengtos keraminėmis plytelėmis.

Įprastinis režimas (1-asis lokalinis sektorius)

48. Pareiškėjo kalinimo įprastinėmis sąlygomis 1-ajame lokaliname sektoriuje metu kiekvienam kaliniui 13-osios brigados miegamajame buvo skirta 2,7 m² ploto, o 21-osios brigados miegamajame – 3,2 m² ploto. Pataisos darbų kodeksas reikalavo, kad miegamuosiuose būtų skirta bent po 2 m² ploto, o pagal specialią Sveikatos apsaugos ministerijos 1999 m. sanitarinę normą šis plotas turėjo būti bent 3 m². Liudytojas laikė, kad pareiškėjo kalinimo metu kolonija nebuvo smarkiai perpildyta, bent jau iki 1999 m. galiojusių valstybės vidaus teisės reikalavimų prasme. Situacija pagerėjo 2000 m. priėmus Amnestijos įstatymą: nors 1999 m. kolonijoje iš viso kalėjo 2303 asmenys, 2000 m. gegužės mėnesį kalinių čia buvo tik 1782 (mažiausias skaičius per 5 metus).

49. Kaliniai buvo aprūpinami balta patalyne, kuri kartą per dvi savaites buvo nemokamai skalbiama ir džiovinama kolonijos skalbykloje. Kartą per savaitę kaliniai galėjo pasinaudoti dušu. Dušuose esančiose kriauklėse taip pat buvo galima išsiskalbti asmeninius daiktus. Kiekvienas kalinys per mėnesį nemokamai gaudavo 200 g muilo, o daugiau galėjo nusipirkti parduotuvėje.

50. Tris kartus per mėnesį kolonijos parduotuvėje kaliniai galėjo pirkti įvairius produktus, tarp jų maistą ir asmeninės higienos reikmenis. Kainos šioje parduotuvėje nebuvo labai didelės, ir, atsižvelgdama į to regiono kainų lygį, administracija jas reguliariai peržiūrėdavo. Kadangi kolonijos parduotuvėje nebuvo naudojami grynai pinigai, kiekvienas kalinys turėjo sąskaitą, į kurią buvo pervedami šeimos duoti pinigai, jo atlyginimas ar, jei tas kalinys našlaitis, piniginė pašalpa. Perkant parduotuvėje buvo atsiskaitoma iš šių sąskaitų.

51. Liudytojas pripažino, kad valgykla, kurioje normaliai vienu kartu galėtų tilpti apie 500 kalinių, kartais būdavo perpildyta. Tačiau jis neigė, kad dėl perpildymo kuris nors kalinys būtų likęs nevalgęs. Valgykloje buvo organizuotos penkios pamainos, kad visi kaliniai galėtų pavalgyti tris kartus per dieną. Liudytojas niekada negavo nusiskundimų iš kalinių, kad jie liko nevalgę dėl to, jog

valgykla buvo perpildyta. Liudytojas niekada negirdėjo nusiskundimų dėl maisto kokybės. Jis sakė, kad kolonijos medicinos tarnyba kiekvieną dieną tikrino sanitarinių normų laikymąsi valgykloje bei maisto kokybę.

52. Liudytojas negavo jokių nusiskundimų iš pareiškėjo dėl medicininės pagalbos trūkumo kolonijoje. Liudytojas taip pat sakė, kad kolonijos gydytojas ir sveikatos apsaugos institucijos patvirtino, jog pareiškėjo kalinimo metu atlikti kelio operaciją nebuvo būtina. Liudytojas niekada negavo nusiskundimų iš pareiškėjo, kad jam buvo patiektas sanitarinių normų neatitinkantis maistas. Pareiškėjas taip pat nesiskundė, kad kolonijoje jam trūko specialios dietos ar reikėjo, kad nemokamai būtų tiekiamas papildomas maistas,

53. Tualetų kiaurymės nebuvo atskirtos pertvaromis; jos buvo pastatytos 1999 m. remonto metu. Dabar visuose tualetuose yra pertvaros. Liudytojas sakė, kad specialus 1995 m. Vyriausybės nutarimas reikalauja, kad visiems kaliniams būtų duodama tualetinio popieriaus. Tačiau kolonijos administracijai vykdyti šį nutarimą trukdė biudžetiniai sunkumai. Pastaraisiais mėnesiais tualetinis popierius nebuvo dalinamas. Kolonijai trūko pinigų netgi pašto paslaugoms. Liudytojas laikė, kad nemokamo tualetinio trūkumas kolonijoje nėra esminė problema, nes jis šiuo klausimu iš kalinių negirdėjo jokių nusiskundimų. Liudytojo nuomone, reikia pažymėti, kad tualetinio popieriaus visada buvo galima nusipirkti kolonijos parduotuvėje (rulono kaina maždaug 0,50 – 0,60 LTL). Be to, tualetinį popierių galėjo perduoti giminaičiai. Blogiausiu atveju buvo galima naudoti kitos rūšies popierių, pvz., laikraščius, kurie kaliniams buvo duodami nemokamai. Liudytojas išvedė paralelę tarp tualetinio popieriaus ir kitų asmeninės higienos reikmenų, pvz., dantų pastos ir šepetėlių. Nors tokie reikmenys nebuvo dalinami nemokamai, bet kaliniai galėjo jų įsigyti per giminaičius ar kolonijos parduotuvėje.

54. Kolonijoje buvo medžio apdirbimo fabrikas. Tačiau dėl komercinių užsakymų trūkumo ten dirbo tik maža dalis kalinių. Tačiau neseniai pasirašyta sutartis su Vyriausybe turėtų leisti padidinti gamybos apimtį ir sukurti daugiau darbo vietų kaliniams. Be to, 115 kalinių dirbo kolonijos paslaugų departamente, įskaitant skalbyklą ir valgyklą. Pareiškėjas įkalinimo metu nedirbo.

Konkretūs administracijos veiksmai

1998 m. gegužės 7 dienos asmens krata

55. Po pasimatymo kalinys ir visi jo iš lankytojo gauti daiktai turi būti patikrinti, kaip numato Pataisos darbų įstaigų vidaus tvarkos laikinosios taisyklės. Tokio patikrinimo metu kalinys gali būti išrengiamas nuogai. Pataisos darbų įstaigų vidaus tvarkos laikinosios taisyklės numato, kad kratą išrengiant nuogai gali atlikti tik tos pačios lyties asmuo.

56. Liudytojas sakė, kad nurodomo įvykio metu jo nebuvo. Apie šį įvykį jam pranešė pareiškėjas. Liudytojas pripažino, kad kolonijoje dirbo ir pasimatymus prižiūrėjo pareigūnė J. Viena iš jos funkcijų buvo palydėti kalinius į pasimatymų kambarį ir iš jo bei perduoti kalinį kratą atliekantiems pareigūnams vyrams. Teismas negalėjo apklausti ponios J., nes delegacijos vizito dieną jos nebuvo kolonijoje.

57. Liudytojas apklausė tris kratą atlikusius pareigūnus vyrus tuoj po to, kai pareiškėjas pasiskundė 1998 m. gegužės mėnesį. Jie neigė moters dalyvavimą. Nebuvo padaryta jokių įrašų apie pareiškėjo skundą ar kokį nors šio incidento tyrimą.

58. Liudytojas sakė, kad jis nežino, ar ponias J. dalyvavo darant kratą. Jeigu pareiškėjas buvo išrengtas nuogai moters akivaizdoje, tai buvo Pataisos darbų įstaigų vidaus tvarkos laikinųjų taisyklių pažeidimas. Tačiau liudytojas sutiko, kad, atsižvelgiant į ponios J. funkcijas, ji ir teoriškai, ir praktiškai galėjo dalyvauti darant kratą.

Tariamasis pareiškėjo viktimizavimas ir peržiūrėjimo galimybės nebuvimas

59. Liudytojas apibūdino Pataisos darbų įstaigų vidaus tvarkos laikinosiose taisyklėse nustatytą drausminių nusižengimų nagrinėjimo procedūrą. Pagal šią sistemą Pravieniškių kolonijoje buvo drausminė komisija, sudaryta iš kolonijos viršininko, jo pavaduotojų ir padalinių vadovų. Komisija turėjo išnagrinėti visus nurodomus kolonijos drausmės pažeidimus. Įvykus konkrečiam incidentui ar tam tikrai informacijai apie tokį incidentą pasiekus administraciją, aukštesniosios grandies darbuotojas, pvz., padalinio vadovas, rašydavo raportą apie faktus ir pareikšdavo savo nuomonę, ar tie faktai atskleidžia kalinio padarytą Pataisos darbų įstaigų vidaus tvarkos laikinųjų taisyklių pažeidimą. Raportas paprastai būdavo parodomas kaliniui, kuris turėjo teisę pareikšti pastabas. Jeigu raporto nebūdavo galima pateikti kaliniui, pavyzdžiui, jeigu jame būdavo anoniminių liudytojų teiginių apie incidentą, kalinys būdavo informuojamas apie raporto turinį. Tačiau net ir tokiais išimtiniais atvejais kalinys turėdavo teisę susipažinti su tokiais kaltinimais, tik neturėdavo galimybės sužinoti liudytojų vardus ir pavardes.

Raportas ir kalinio pastabos būdavo nusiunčiami drausminei komisijai, kuri nusprendavo, ar skirti drausminę nuobaudą. Reikalavimas, kad kalinys asmeniškai atvyktų į komisiją prieš jai priimant sprendimą, buvo absoliutus. Liudytojai kaliniai paprastai nebūdavo asmeniškai apklausiami posėdyje, o jų parodymai raštu būdavo įtraukiami į raportą. Tačiau visi incidente dalyvavę pareigūnai turėdavo būti asmeniškai komisijos apklausti kartu su nurodomu kaltininku.

60. Komisijos sprendimą būdavo galima apskusti. Jeigu raportą apie incidentą pateikdavo darbuotojas, pagal rangą ne aukštesnis negu viršininko pavaduotojas, panaikinti nuobaudą galėdavo kolonijos viršininkas. Jeigu raportą pateikdavo pats viršininkas, kalinys galėdavo skųstis Pataisos reikalų departamento direktoriui. Jo sprendimas galėjo būti skundžiamas vidaus reikalų ministrui arba Seimo kontrolieriui. Nors Seimo kontrolierius negalėjo panaikinti nuobaudos, bet jis galėjo rekomenduoti tai padaryti įkalinimo įstaigos valdžiai. Dažniausiai Seimo kontrolieriaus rekomendacijų būdavo laikomasi. Apskritai kaliniams nebuvo draudžiama skųstis bet kuriai valdžios institucijai dėl bet kurio jų kalinimo aspekto. Tačiau pagrindinė kalinių teisinės gynybos priemonė buvo vidinė hierarchinė procedūra.

61. Skundų dėl darbuotojų nagrinėjimo procedūra buvo panaši į drausminių nusižengimų nagrinėjimo procedūrą. Liudytojas nežinojo, kad pareiškėjas būtų pateikęs kokį nors konkretų skundą dėl darbuotojo. Tačiau jis pasakė, kad, jeigu pareiškėjas būtų pateikęs tokį skundą, jis būtų nusiųstas kompetentingai valdžios institucijai.

62. Visi kaliniai buvo susipažinę su Pataisos darbų įstaigų vidaus tvarkos laikinosiomis taisyklėmis, kurios nustatė šią procedūrą ir išdėstė kitas nuostatas, susijusias su režimu visose Lietuvos įkalinimo įstaigose. Po vieną Taisyklių ir Pataisos darbų kodekso egzempliorių buvo kolonijos bibliotekoje. Kiekvienas kalinys galėjo neribotai naudotis šiais dokumentais. Be to, atvykus naujam kaliniui, padalinio vadovas turėjo pasirašytinai supažindinti jį su Taisyklėmis.

63. Iki 1998 m. rugpjūčio mėnesio liudytojas asmeniškai beveik nepažinojo pareiškėjo. Buvimo kolonijoje iki tol metu pareiškėjas neturėjo drausminių nuobaudų. Liudytojas 1998 m. rugpjūčio mėnesį dalyvavo susirinkime, kurio metu buvo įkurta organizacija „Tikslas“. Jis manė, kad šios asociacijos įstatuose išdėstyti tikslai, būtent savitarpio pagalba ir parama ginant kalinių teises bei siekiant geresnių kalinimo sąlygų, buvo sveikintini. Administracija nesikišo į šios organizacijos veikimą. Tačiau, anot liudytojo, tapęs „Tikslo“ lyderiu, pareiškėjas pamiršo, kad jis pats yra kalinys ir turi ne tik teises, bet ir pareigas. Jis ignoravo teisėtus personalo nurodymus ir daug kartų padarė sunkius nusižengimus kolonijos drausmei.

64. Liudytojas patvirtino, kad buvimo kolonijoje metu pareiškėjas gavo 9 drausmines nuobaudas, būtent 1998 m. rugpjūčio 24, spalio 10, 13, 15 23 bei 28, gruodžio 29 ir 1999 m. sausio 5 bei 21 dieną. Dėl nuobaudų pobūdžio liudytojas pasakė, kad 8 iš jų buvo švelnios. Pagerintų laikymo sąlygų panaikinimas 1998 m. rugpjūčio 24 dieną reiškė, kad pareiškėjas laikinai netenka teisių į tam tikras socialines – ekonomines privilegijas, pvz., teisės į papildomus pasimatymus, teisės pirkti kolonijos parduotuvėje ar gauti siuntinius iš giminaičių. 1998 m. spalio 13, 23 ir 28 dienos

drausminės nuobaudos iš esmės buvo įrašai pareiškėjo asmens byloje. 1998 m. spalio 15 ir gruodžio 29 dieną paskirtas budėjimas be eilės buvo nereikšmingi valymo darbai. Šios nuobaudos buvo švelnios, nes pareiškėjo drausminiai nusižengimai nebuvo sunkūs.

Liudytojo nuomone, tik 1999 m. sausio 5 dienos nuobauda, būtent pareiškėjo uždarymas į baudos izoliatorių, buvo laikytina sunkia. Ji buvo paskirta už teisėto kolonijos pareigūno nurodymo nevykdymą, būtent, kad pareiškėjas 1998 m. gruodžio 29 dieną neišsivalė aplink savo lovą. Bet kokių atveju, pareiškėjo nuomone, nė viena iš šių nuobaudų nežemino pareiškėjo, o buvo tik paprastas kolonijos drausmės užtikrinimas.

65. Liudytojas tvirtino, kad visos nuobaudos buvo gerai motyvuotos. Kiekvienu atveju kolonijos administracija kruopščiai įvertino faktus, susijusius su pareiškėjui priskiriamais drausminiais nusižengimais, ir tinkamai pasvėrė turimus įrodymus. Kolonijos administracijos išvadų pagrįstumą patvirtino Seimo kontrolierius. Kaip pavyzdį liudytojas paminėjo 1998 m. spalio 16 dienos įvykius, kai nebuvo aišku, ar pareiškėjas pats atliko 1998 m. spalio 15 dieną paskirtą budėjimą be eilės. Neatsižvelgdamas į pareigūno Kmieliausko teiginius, kad pareiškėjas neatliko užduoties pats, liudytojas nusprendė, kad abejonės turi būti vertinamos pareiškėjo naudai ir kad drausmei nebuvo nusižengta. Tačiau kitu atveju, vertinant 1998 m. gruodžio 29 dieną paskirtą budėjimą be eilės, nepaneigiami įrodymai leido daryti išvadą, kad pareiškėjas iš tikrųjų nusižengė drausmei, nurodydamas kitam kaliniui atlikti jo užduotį. Todėl pareiškėjas buvo nubaustas kaliniu baudos izoliatoriuje.

66. Liudytojas pripažino, kad interviu laikraščiai „Akistata“ (skirtam nusikaltimų, teisės ir teisėtvarkos klausimams), išspausdintame 1999 m. sausio 19 dieną, jis pasakė, kad pareiškėjas „nieko nedaro, tik rašo skundus“. Liudytojas nemanė, kad tuo teiginiu jis kaip nors pažemino pareiškėją. Jis pasakė, kad nebuvo asmeniškai nusiteikęs prieš pareiškėją dėl jo aktyvumo tarp kalinių, pirmininkavimo „Tikslui“, skundo Konvencijos institucijoms ar kitų priežasčių. Vienintelis pareiškėjo teisės ribojančių priemonių pagrindas buvo tai, kad jis nesilaikė kolonijos drausmės, kuri buvo visiems vienoda.

67. Liudytojas pasakė, kad tą faktą, jog su pareiškėju kolonijoje buvo elgiamasi priimtina, atspindi tai, kad 1999 m. jis panaikino pareiškėjo turėtas drausmines nuobaudas. Po to jie pradėjo bendradarbiauti organizuojant kolonijoje įvairius kultūros renginius. Be to, atsižvelgdamas į pareiškėjo elgesio pagerėjimą, liudytojas kreipėsi dėl Prezidento malonės suteikimo pareiškėjui, kuri galiausiai buvo suteikta. Jų bendradarbiavimas tęsėsi ir po pareiškėjo paleidimo, ypač organizuojant kolonijoje kultūrinę veiklą.

Susirašinėjimo su Konvencijos institucijomis kontrolė

68. Liudytojas pripažino, kad iki 1999 m. birželio mėnesio kolonijos administracija tikrino pareiškėjo laiškus į Konvencijos institucijas pagal Pataisos darbų kodekso ir Pataisos darbų įstaigų vidaus tvarkos laikinųjų taisyklių reikalavimus. Liudytojas teigė, kad jis niekada netrukdė pareiškėjui kreiptis į Teismą. Jo pastabos apie vidaus teisinės gynybos priemonių išnaudojimą buvo išsakytos siekiant pareiškėjui paaiškinti šiuo požiūriu reikšmingus procedūrinius reikalavimus, o ne varžyti jo teisę kreiptis su pareiškimu pagal Konvenciją. Kolonijos administracija išsiuntė visus pareiškėjo įteiktus laiškus Teismui, o pareiškėjas gavo visus laiškus iš Konvencijos institucijų.

(c) Robertas Kmieliauskas

69. Liudytojas buvo personalo narys ir padalinio vadovas.

70. Liudytojas pasakė, kad pareiškėjas priklausė vadinamajam kalinių elitui, ir darbus už jį paprastai atlikdavo kiti kaliniai. Dėl šios priežasties jis nemanė, kad pareiškėjas pats atliko 1998 m. gruodžio 29 dieną paskirtą budėjimą be eilės. Pareigūnas nemanė, kad pareiga išsivalyti aplink savo lovą liudytojui stebint žemino pareiškėjo orumą. Nors pareiškėjas iš anksto prašė liudytojo leidimo

atlikti užduotį niekam nestebint, pareiškėjas nepaaiškino, kodėl jis nenori būti stebimas arba ar jis laikė įsakymą žeminančiu orumą. Pareiškėjo prašymas aiškiai buvo bandymas pasiekti, kad darbą už jį atliktų kiti. Todėl liudytojas atsisakė suteikti leidimą. Vėlesnis pareiškėjo atsisakymas atlikti darbą liudytojo akivaizdoje sudarė pareigos nevykdymą.

C. Kolonijos apžiūra

71. 2000 m. gegužės 26 dieną delegatai apsilankė kolonijoje. Kolonijoje kalėjo 1782 asmenys, t. y. žymiai mažiau negu 1999 m., kai kalinių buvo 2303.

SAB

72. Delegatai apsilankė SAB-e, kur buvo kalinama 20 asmenų, tuo tarpu kai pareiškėjui ten kalint jų buvo 22. Lovos buvo iš metalo rėmų su spyruoklėmis, įtaisytų ant keturių maždaug 30 cm aukščio kojų. Lovos stovėjo viena prie kitos 92,2 m² ploto miegamajame. Čia buvo televizorių, video grotuvas, radijo imtuvų, asmeninių daiktų ir tinkama patalynė. Miegamajame kiekvienam kaliniui buvo skirta apie 5 m² ploto. Neatrodė, kad trūktų erdvės, šviesos ar oro.

73. Delegatai apsilankė atskirai koridoriuje tarp miegamojo ir poilsio kambario esančiame sanitariniame mazge. Sanitarinį mazgą sudarė tualetai ir dušas. Kaliniai galėjo naudotis dušu bet kuriuo metu tarp kėlimosi 6 val. 30 min. ir ėjimo miegoti 22 val. 30 min. Nuo pareiškėjo kalinimo sanitarinis mazgas buvo iškljuotas plytelėmis, o tarp azijietiško tipo “tupimųjų” tualetų buvo įrengtos dalinės pertvaros. Tai buvo pusiau sienos, iki liemens, priekyje jų nebuvo durų. Pareiškėjo laikais ten buvo tik kiaurymės. Nesimatė tualetinio popieriaus. Sanitarinis mazgas buvo kiek purvinokas, bet netvyrojo netinkamas kvapas. Delegatai sužinojo, kad valyti yra samdomi žmonės, o kaliniams reikalavimas valyti taikomas tik kaip drausminė nuobauda.

74. Maistas iš pagrindinės kolonijos tris kartus per dieną būdavo atnešamas į nedidelę virtuvę. Šalia buvo maždaug miegamojo dydžio kiemas su žole, augalais, lauko stalais ir suolais bei kažkokia svorių kilnojimo įranga. Tarp 6 val. 30 min. ir 22 val. 30 min. kalinių teisė eiti į kiemą buvo neribojama. Kaliniai nevilkėjo uniformos. Dauguma jų vilkėjo lengvais sportiniais kostiumais ir marškinėliais. Kaliniai galėjo išsiskalbti asmeninius skalbinius sanitariniame mazge, ir delegatai matė ant kieme iškabintų virvių džiovinamus skalbinius. Kaliniai galėjo vaikštinėti kur tinkami po visą SAB-o teritoriją, kur taip pat buvo atskiri poilsio ir biliardo kambariai. Langų nebuvo tik poilsio kambaryje, bet oro ten netrūko. Poilsio kambaryje buvo minkštasuoliai, šachmatų lenta ir muzikinis centras. Visose gyvenamosiose patalpose buvo matyti dideli šildymo radiatoriai.

75. Žmonės specialia telefono linija galėjo tiesiai iš SAB-o paskambinti kolonijos medicinos tarnybai. Gydytojas apsilankydavo SAB-e beveik kiekvieną dieną, o sergantis asmuo būdavo perkeliamas į medicinos punktą.

76. Pareiškėjas patvirtino, kad jo kalinimo SAB-e sąlygos iš esmės buvo tokios pačios, išskyrus tai, kad gyvenamoji patalpa po to buvo naujai nudažyta ir apstatyta geresniais baldais, tualetuose buvo įrengtos pertvaros, o virtuvėje – langas.

Įprastinis režimas (1-asis lokalinis sektorius)

77. Tada delegatai nuėjo į įprastinio režimo teritoriją 1-ajame lokaliniame sektoriuje, t. y. į 775,2 m² gyvenamojo ploto statinį ir šalia esantį didelį pasivaikščiojimų kiemą. Šiame lokaliniame sektoriuje buvo 12 brigadų. Brigadas sudarė miegamieji ir šalia esantys tualetai. Apsilankymo metu 1-ajame lokaliniame sektoriuje buvo 372 kaliniai, o pareiškėjo buvimo jame metu kalinių buvo 400.

78. 13-osios brigados miegamasis buvo 86,5 m² ploto, ir jame buvo 32 lovos; kai kurios iš jų buvo dviaukštės gultų tipo lovos. Lovos buvo iš metalo rėmų su spyruoklėmis, įtaisytų ant keturių maždaug 30 cm aukščio kojų. Kiekvienam kaliniui miegamajame teko apie 2,7 m². Kambaryje buvo

langai ir netrūko nei šviesos, nei oro. Dienos metu miegamajame buvo keletas kalinių, nes kaliniams buvo leidžiama laisvai judėti po visą pastatą ir kiemą nuo 6 val. 30 min. iki 22 val. 30 min. Kambaryje buvo 4 taburetės. Delegatams personalo narys pasakė, kad kaliniams dienos metu leidžiama sėdėti ant lovų ar jose gulėti.

79. 21-osios brigados miegamasis buvo 55,3 m² ploto, jame buvo viena prie kitos sustatytos 24 lovos. Kiekvienam kaliniui miegamajame teko apie 3,2 m². Čia buvo du dideli langai, bet pareiškėjas vis tiek skundėsi, kad trūko ventiliacijos. Delegacijos apsilankymo metu langai buvo atidaryti, bet pareiškėjas sakė, kad jie būdavo uždaryti žiemą arba kai kas nors sirgdavo.

80. Abiejų brigadų tualetai buvo atskirose teritorijose, atitvertose nuo miegamųjų. Ten buvo pertvaromis atskirtos azijietiško tipo "tupimosios" kiaurymės, kurios neatrodė prastos būklės ar purvinos. Tualetuose nebuvo ypatingo kvapo ir netrūko oro. Pareiškėjas sakė, kad nuo jo buvimo buvo nudažytos sienos ir įrengtos pertvaros.

81. Bendrame dušo kambaryje vienu metu galėjo praustis 30 kalinių; ši teritorija nebuvo remontuota. Įrenginiai buvo aprūdiję, o sienos apipelijusios, bet buvo karštas vanduo, ir apskritai patalpa funkcionavo tinkamai. Patalpoje prie dušų buvo gilūs dubenys, kuriuose kaliniai galėjo išsiskalbti savo drabužius. Kaliniams dušais buvo leidžiama naudotis vieną kartą per savaitę.

82. Valgyklą sudarė dvi didelės patalpos, kuriose galėjo susėsti apie 500 žmonių. Maistas buvo gaminamas didelėse orkaitėse ir katiluose, kur buvo verdami dideli kiekiai sriubos (kartais su mėsa), daržovių ir košės. Maisto kiekį vienam kaliniui ir higieną kontroliavo medicinos tarnybos. Bendroji teritorija atrodė nepriekaištingai, išskyrus tai, kad grindys buvo kažkiek drėgnos. Maistas būdavo sudedamas į didelius dubenis 10 žmonių ir patiekiamas per du langelius valgykloje.

83. Medicinos punkte buvo keli konsultaciniai kabinetai, kurių viename buvo stomatologo kėdė ir kita įranga. Visa įranga atrodė senovinė, bet funkcionali. Nuo 1999 m. vasario mėnesio gydytojas budėdavo 24 valandas per parą. Budintis gydytojas sakė, kad, jei kas nors karščiutų, medicinos punktas jam suteiktų pagalbą.

Baudos izoliatorius

84. Po to delegatai apsilankė atskirame pastate esančiame baudos izoliatoriuje, kur pareiškėjas kalėjo nuo 1999 m. sausio 5 iki 20 dienos. Jį sudarė siauras kambarys, kuriame galėjo kalėti du asmenys. Dienos metu lovos būdavo prirakinamos prie sienos kaip gultas traukinyje. Kameroje buvo žemi suolai ir spintelė. Čia taip pat buvo atskiras uždaras tualetas ir prausimosi dubuo. Pareiškėjas sakė, kad jo buvimo ten metu sienos nebuvo nudažytos, nebuvo spintelės, ir dienos metu patalynė būdavo išnešama iš kameros.

D. Seimo kontrolieriaus išvados atsakant į pareiškėjo skundus dėl tariamo jo viktimizavimo

85. 1998 m. rugsėjo 10 dieną seimo kontrolierius kaip nepagrįstą atmetė pareiškėjo skundą dėl 1998 m. rugpjūčio 24 dieną jam paskirtos nuobaudos panaikinti geresnės laikymo sąlygas. Seimo kontrolierius pažymėjo, kad pareiškėjas ginčijo tik incidento, už kurį buvo paskirta nuobauda, faktus, nurodydamas, kad jis nesumušė kito kalinio. Kolonijos administracijos rašytinių pastabų, anoniminio liudytojo parodymų ir pareiškėjo paaiškinimų pagrindu Seimo kontrolierius nustatė, kad pareiškėjas dalyvavo mušant ir kad administracija teisingai paskyrė nuobaudą.

86. 1999 m. sausio 19 dieną kolonijos administracijos ir pareiškėjo rašytinių pastabų pagrindu Seimo kontrolierius kaip nepagrįstus atmetė pareiškėjo skundus dėl 1998 m. spalio 10 ir 13 dienos nuobaudų. Seimo kontrolierius pažymėjo, kad pareiškėjas ginčijo tik kolonijos

administracijos nustatytus faktus ir nepateikė jokių įtikinamų įrodymų, galinčių leisti suabejoti išvados, kad jis grasino kitiems kaliniams jėga, pagrįstumu.

87. 1999 m. sausio 19 dieną Seimo kontrolierius taip pat atmetė kaip nepagrįstą pareiškėjo skundą dėl 1998 m. spalio 15 dienos nuobaudos. Rašytinių kolonijos administracijos ir pareiškėjo pastabų pagrindu Seimo kontrolierius pripažino, kad pareiškėjas be leidimo įėjo į 1-ojo lokalinio sektoriaus teritoriją. Pagal Pataisos darbų įstaigų vidaus tvarkos laikinąsias taisykles, norėdamas apsilankyti kituose lokaliniuose sektoriuose kalinys turi gauti kolonijos viršininko leidimą. Toks leidimas galiodavo tik jeigu jis buvo iškabintas specialioje skelbimų lentoje. Pareiškėjas neginčijo, kad jis neturėjo leidimo tą dieną išeiti iš 1-ojo lokalinio sektoriaus ar kad jis nežinojo šiuo požiūriu reikšmingų vidinių reikalavimų, draudžiančių pažeisti ribas. Todėl budėjimas be eilės tą dieną jam buvo paskirtas pateisinamai.

88. Tą pačią dieną Seimo kontrolierius kaip nepagrįstus atmetė pareiškėjo skundus dėl 1998 m. spalio 23 ir 28 dienos drausminių išpėjimų. Seimo kontrolierius pažymėjo, kad pareiškėjas ginčijo tik kolonijos administracijos nustatytus faktus ir nepateikė jokių įtikinamų įrodymų, galinčių leisti suabejoti išvadą, kad jis miegojo po signalo "kelti" ar kad jis stovėjo eilėje peržengęs privatumo liniją, pagrįstumu.

89. 1999 m. sausio 19 dieną Seimo kontrolierius taip pat atmetė pareiškėjo ir kitų dviejų kalinių, B. ir P., skundus dėl 1998 m. gruodžio 29 dienos nuobaudų skirti budėjimą be eilės. Remdamasis kolonijos administracijos rašytinėmis pastabomis ir kalinių komentarais Seimo kontrolierius nustatė, kad pareiškėjas su B. ir P., kurie visi buvo 1-ojo lokalinio sektoriaus kaliniai, buvo sulaikyti kontrolierių, kai bandė įeiti į 3-iojo lokalinio sektoriaus teritoriją. Kaliniai teigė, kad jie turėjo žodinį kolonijos viršininko ir kitų kontrolierių leidimą įeiti į 3-įjį sektorių ir kad todėl nuobaudos buvo savavališkos. Seimo kontrolierius pripažino, kad šiems žmonėms nebuvo išduoti galiojantys leidimai ir kad todėl 1998 m. gruodžio 28 dienos nuobaudos buvo pateisinamos.

90. 1999 m. sausio 21 dieną Seimo kontrolierius atmetė pareiškėjo ir B. skundus dėl 1999 m. sausio 5 dienos nuobaudų, kai už 1998 m. gruodžio 29 dienos įpareigojimų nevykdymą jiems buvo paskirta kalėti bausmės izoliatoriuje. Remdamasis rašytinėmis kolonijos administracijos pastabomis ir pareiškėjų komentarais, taip pat Seimo kontrolieriaus įstaigos atstovo 1999 m. sausio mėnesį įvykio vietoje surinktais įrodymais, Seimo kontrolierius nustatė, kad pareiškėjui ir B. pareigūnas Kmieliauskas liepė išsivalyti aplink savo lovas, vykdant 1998 m. gruodžio 29 dienos įpareigojimus. Seimo kontrolierius nusprendė, kad pareiškėjas ir B., turėdami autoritetą tarp kitų kalinių, iš tikrųjų galėjo įsakyti kitiems kaliniams išsivalyti už juos, taip išsvengdami asmenišką 1998 m. gruodžio 29 dienos nuobaudų atlikimo. Anot Seimo kontrolieriaus, dėl šios priežasties pareigūno Kmieliausko noras pačiam prižiūrėti užduoties vykdymą buvo pagrįstas. Tokia priežiūra negalėjo prilygti nepateisinamam jų garbės įžeidimui. Seimo kontrolierius nustatė, kad šie kaliniai 1998 m. gruodžio 29 dieną apie 10 val. 50 min. atsisakė atlikti darbą prižiūrint pareigūnui Kmieliauskui ir kitam darbuotojui. Po kurio laiko jie informavo pareigūną Kmieliauską, kad būdami vieni jie vis dėlto atliko užduotį. Seimo kontrolierius nusprendė, kad tiek kalinių atsisakymas atlikti savo pareigas, tiek jų vėlesni teiginiai, kad jie atliko darbus personalui nesant, liudijo, kad jie neatliko 1998 m. gruodžio 29 dienos nuobaudos. Seimo kontrolierius padarė išvadą, kad dėl šios priežasties 1999 m. sausio 5 dienos nuobaudos buvo pateisinamos.

91. 1999 m. sausio 21 dieną Seimo kontrolierius 1999 m. sausio mėnesį įvykio vietoje Seimo kontrolieriaus įstaigos atstovo atlikto tyrimo pagrindu išnagrinėjo pareiškėjo skundus dėl dviejų personalo narių. Savo skunduose pareiškėjas teigė, kad vienas darbuotojas, B., nemokėjo lietuvių kalbos, neturėjo Lietuvos pilietybės ir negalėjo dirbti įkalinimo įstaigoje. Jis taip pat teigė, kad darbuotojas P. provokavo pareiškėjo konfliktus su kitais kaliniais. Seimo kontrolierius nusprendė, kad nėra pagrindo nagrinėti šį skundą, kiek jis susijęs su B., kuris tuo metu jau nebedirbo kolonijoje. Seimo kontrolierius nenustatė jokio P. padaryto pažeidimo ar ketinimo provokuoti konfliktus; šiuo aspektu Seimo kontrolierius nusprendė, kad pareiškėjo skundai buvo bendro pobūdžio ir kad

susitikimo su Seimo kontrolieriaus įstaigos atstovu metu pareiškėjas nesugebėjo konkrečiai nurodyti nė vieno incidento, kai P. pažeidė jo teises.

II. BYLAI REIKŠMINGA VIDAUS TEISĖ IR PRAKTIKA

92. Pagal Pataisos darbų kodeksą, kolonijai vadovauja viršininkas. Kolonijos administracija yra atsakinga Kalėjimų departamentui. Iki 2000 m. rugsėjo mėnesio Kalėjimų [Pataisos reikalų] departamentas buvo pavaldus Vidaus reikalų ministerijai. Dabar Kalėjimų departamentas veikia prižiūrimas Teisingumo ministerijos.

93. Pagal Konstitucijos 21 straipsnį, niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas. Pataisos darbų kodekso 1 straipsnis numato, kad kaliniu negali būti siekiama sukelti fizinės kančias ar įžeisti žmogiškąjį orumą.

94. Pataisos darbų kodekso 41 straipsnis numato, kad “nuteistųjų susirašinėjimas cenzūruojamas”.

95. Pataisos darbų kodekso 50 straipsnis suteikia kaliniui teisę kreiptis į bet kurią valdžios instituciją su pasiūlymais, pareiškimais ir skundais dėl jo kalinimo sąlygų. Pagal Pataisos darbų kodekso 70 straipsnio 9 dalį, dėl drausminės nuobaudos kalinys gali skųstis aukštesniam įkalinimo įstaigos pareigūnui. Skundas neturi įtakos nuobaudos vykdymui. Pagal Pataisos darbų kodekso 71 straipsnį, įkalinimo įstaigų pareigūnų, turinčių teisę skirti drausmines nuobaudas, sąrašas pateikiamas ir jų kompetencija nustatant įkalinimo įstaigos režimo pažeidimus turi būti apibrėžta Pataisos darbų įstaigų vidaus tvarkos laikinosiose taisyklėse.

96. Pataisos darbų įstaigų vidaus tvarkos laikinosios taisyklės buvo priimtos 1992 m. gruodžio 23 dieną Vidaus reikalų ministro įsakymu. Šios taisyklės reglamentuoja visus klausimus, susijusius su bendrosiomis kalinimo sąlygomis ir drausmės režimu Lietuvos įkalinimo įstaigose. Taisyklėse ministro įsakymais daug kartų buvo daryti pakeitimai. Pirmą kartą jos buvo oficialiai paskelbtos “Valstybės žiniuose” 2000 m. rugsėjo mėnesį, kai Vidaus reikalų ministerijos funkcijas perėmė Teisingumo ministerija.

97. Pagal Seimo kontrolierių įstatymo 1 straipsnį, Seimo kontrolierius gali tirti skundus dėl vykdomosios valdžios pareigūnų padarytų pažeidimų ar piktnaudžiavimo tarnyba. Pagal Įstatymo 14 straipsnį, Seimo kontrolierius negali nagrinėti skundų, kuriuos nagrinėti turi teismas. Pagal Įstatymo 23 straipsnio 2 dalį, Seimo kontrolierius negali pakeisti ar panaikinti konkretaus vykdomosios valdžios sprendimo ar akto. Pagal 23 straipsnio 1 dalies 1-3 punktus, Seimo kontrolierius gali tik perduoti tyrimo rezultatus tardymo organams, kad šie iškeltų baudžiamąją bylą, arba pareikšti ieškinį teisme, arba siūlyti tinkamą reagavimo į nustatytus pažeidimus būdą.

TEISĖ

I. DĖL KONVENCIJOS 3 STRAIPSNIO PAŽEIDIMO

A. Bendrosios kalinimo sąlygos

98. Pareiškėjas skundėsi, kad bendrosios jo kalinimo Pravieniškių kolonijoje sąlygos (žr. §§ 12-25 tekste) prilygo žeminančiam orumą elgesiui, pažeidžiančiam Konvencijos 3 straipsnį, kuris numato:

“Niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas.”

99. Vyriausybė pabrėžė, kad bendroji situacija kolonijoje, dėl kurios skundžiasi pareiškėjas, būtent plotas, sanitarinės, maitinimo ir sveikatos priežiūros sąlygos atitiko Konvencijos 3 straipsnio reikalavimus. Dėl pareiškėjo skundo, kad trūko poilsinės veiklos, Vyriausybė teigė, kad kaliniai

buvo nemokamai aprūpinami laikraščiais, o vieną kartą per savaitę galėjo pasirinkti knygų kolonijos bibliotekoje. 1998 metais kolonijoje buvo organizuoti šie kultūros ir poilsio renginiai: keli sporto turnyrai, 4 spektakliai, 14 koncertų, 2 meno parodos, 2 televizijos žaidimo filmavimai, 6 susitikimai su garsiais Lietuvos žmonėmis, 82 susitikimai su dvasininkais, demonstruota 80 kino filmų ir 200 video filmų. Vyriausybė ginčijo tai, kad 1998 m. birželio 11 dieną ar tuoj po to pareiškėjui nebuvo suteikta reikiama medicininė pagalba, nes dėl tokios pagalbos nebuvo kreiptasi specialiąja telefono linija, kaip reikalauja Pataisos darbų įstaigų vidaus tvarkos laikinosios taisyklės. Vyriausybė laikė, kad, vertinant apskritai, bendrosios sąlygos kolonijoje atitiko 3 straipsnį.

100. Teismas yra daug kartų pripažinęs, kad Konvencijos 3 straipsnis įtvirtina vieną iš pačių pagrindinių demokratinės visuomenės vertybių. Jis absoliučiai uždraudžia kankinimą arba nežmonišką ar žeminantį orumą elgesį, nepriklausomai nuo aplinkybių ir nukentėjusiojo elgesio (žr. *Labita v. Italy* [GC], no. 26772/95, 2000-06-04, § 119, ECHR 2000-IV).

101. Teismas taip pat primena, kad, pagal jo praktiką, tik pasiekęs minimalų žiaurumo laipsnį netinkamas elgesys patenka į Konvencijos 3 straipsnio veikimo sferą. Šio minimalaus žiaurumo laipsnio vertinimas yra reliatyvus; jis priklauso nuo visų bylos aplinkybių, pvz., elgesio trukmės, jo pasekmių fizinei bei dvasinei būklei ir – tam tikrais atvejais – nuo nukentėjusiojo lyties, amžiaus bei sveikatos būklės. Be to, vertindamas, ar elgesys yra “žeminantis orumą” 3 straipsnio prasme, Teismas atsižvelgs į tai, ar juo siekiama pažeminti ir sumenkinti tam tikrą asmenį ir ar pasekmių prasme jis nepalankiai paveikė jo ar jos asmenybę su 3 straipsniu nesuderinamu būdu. Netgi tokio tikslo nebuvimas nepadaro neįmanoma, kad bus pripažintas 3 straipsnio pažeidimas (žr. *Peers v. Greece*, no. 28524/95, 2001-04-19, §§ 67-68, 74, ECHR 2001-III).

102. Teismas nuosekliai pabrėždavo, kad sukelta kančia ar pažeminimas bet koku atveju turi būti didesni už tą kančią ar pažeminimą, kurie yra neišvengiamas konkrečios teisėto elgesio ar bausmės formos elementas. Toks elementas dažnai yra būdingas asmens laisvės atėmimo priemonėms. Ši nuostata įpareigoja valstybę užtikrinti, kad asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė (žr. *Kudla v. Poland*, no. 30210/96, 2000-10-26, §§ 93-94, ECHR 2000-XI).

1. SAB

103. Pirmiausia Teismas nagrinės bendrąsias kalinimo SAB-e sąlygas, kur pareiškėjas, kalėdamas Pravieniškių kolonijoje, praleido daugiau kaip metus. Teismas pažymi, kad pareiškėjui miegamajame buvo skirta apie 5 m² ploto. Šis skaičius turi būti vertinamas atsižvelgiant į tai, kad nuo kėlimosi 6 val. 30 min. meto iki gulimosi 22 val. 30 min. pareiškėjo galėjo naudotis plačia judėjimo laisve visoje SAB-o teritorijoje, kurią sudarė atskiras miegamasis, poilsio kambarys, virtuvė, sanitariniai mazgai ir atviras kiemas. Miegamasis buvo didelė 92,2 m² ploto patalpa, kurioje netrūko nei apšvietimo, nei ventiliacijos. Teismas laiko, kad SAB-o ploto, apšvietimo ir ventiliacijos sąlygos buvo žymiai geresnės negu Teismo nustatytos cituotoje Peers prieš Graikiją byloje, kur pareiškėjas kartu su kitu asmeniu kalėjo menkai apšviestoje ir prastai ventiliuojamoje 7 m² ploto kameroje ir turėjo žymiai mažiau galimybių judėti už kameros ribų (*loc. cit.*, §§ 70-72).

104. Teismas pastebi, kad sanitariniai įrenginiai, įskaitant tualetus ir dušą, buvo atskiroje teritorijoje ir pareiškėjas galėjo jais naudotis bet kuriuo metu tarp kėlimosi ir gulimosi laiko. Bendroji teritorija buvo kiek purvinoka, bet joje netvyrojo netinkamas kvapas. Tiesa, kad iki kažkurio momento 1999 m. pabaigoje azijietiško tipo “tupimieji” tualetai buvo be pertvarų. Nors šis laikinas pertvarų nebuvimas kelia apgailestavimą, bet reikia pažymėti, kad sanitarinis mazgas buvo atskirai nuo likusios SAB-o teritorijos ir pareiškėjui nereikėjo naudotis tualetu kurio nors kito kalinio akivaizdoje (palyginimui žr. *ibid.*, § 73). Nei savo rašytinėse pastabose Teismui, nei susitikimo su Teismo delegatais metu pareiškėjas neteigė, kad jis turėjo naudotis tualetu matant

kuriam nors kitam kaliniui. Vietoj to jis tvirtino, kad, nesant pertvarų, kaliniai, gerbdami vienas kito privatumą, naudodavosi tualetu po vieną. Be to, nors reikiamo kiekio tualetinio popieriaus nebuvimas kolonijoje gali iškelti klausimą pagal Konvencijos 3 straipsnį, bet nebuvo nustatyta, kad pareiškėjui tualetinio popieriaus iš tikrųjų trūko. Teismas pastebi, kad miegamajame buvo tinkama patalynė, kuri buvo reguliariai skalbiama ir džiovinama kolonijos skalbykloje. Pareiškėjas galėjo išsiskalbti savo rūbus sanitariniame mazge ir išsidžiovinti juos kieme arba ant radiatorių gyvenamosiose patalpose. Apibendrinamas Teismas laiko, kad sanitarinės ir skalbimo sąlygos SAB-e nepažeidė Konvencijos 3 straipsnio.

105. Pareiškėjas skundėsi, kad nuo 1998 m. birželio 11 iki 16 dienos jam nebuvo suteikta medicininė pagalba. Tačiau pareiškėjas pripažino, kad jis tik vieną kartą, 1998 m. birželio 11 dieną per pietus, bandė išsikviesti pagalbą specialia telefono linija, jungiančia SAB ir medicinos punktą, ir kad po to jis tiesiogiai nesusisiekė su kolonijos gydytojais. Esant šioms aplinkybėms Teismas nepripažįsta, kad yra nustatyta, jog pareiškėjui būnant SAB-e trūko medicininės pagalbos.

106. Galiausiai Teismas pastebi, kad miegamajame, virtuvėje ir poilsio kambaryje buvo baldų asmeniniams daiktams bei audiovizualinė įranga poilsiui. Apibendrinamas Teismas laiko, kad bendrosios pareiškėjo kalinimo SAB-e sąlygos nepasiekė to minimalaus žiaurumo laipsnio, kuris galėtų prilygti žeminančiam orumą elgesiui Konvencijos 3 straipsnio prasme.

2. Įprastinis režimas (1-asis lokalinis sektorius)

107. Toliau Teismas nagrinės bendrąsias kalinimo pagal įprastinį režimą 1-ajame lokaliniame sektoriuje, kur pareiškėjas, būdamas Pravieniškių kalėjime, praleido mažiau nei metus, sąlygas. Nors šio lokalinio sektoriaus 13-osios ir 21-osios brigadų miegamuosiuose pareiškėjui buvo skirta atitinkamai apie 2,7 ir 3,2 m² ploto, bet patys miegamieji buvo 86,5 ir 55,3 m² ploto, ir juose netrūko nei šviesos, nei oro. Be to, pareiškėjo galimybė judėti po visą lokalinį sektorių ar kiemą nebuvo apribota nuo kėlimosi iki gulimosi laiko. Todėl santykinai mažą plotą kompensavo absoliučiais dydžiais vertinant nemaži miegamųjų išmatavimai bei suteikta judėjimo laisvė (žr. § 103 tekste).

108. Sanitarinės ir skalbimo sąlygos 1-ajame lokaliniame sektoriuje iš esmės buvo tokios pačios kaip ir SAB-e. Nors tam tikri aspektai, būtent laikinas pertvarų tarp tualetų nebuvimas ir nemokamo tualetinio popieriaus trūkumas, kėlė apgailestavimą, bet vertinant apskritai šios sąlygos nebuvo tokios nepatenkinamos, kad prilygtų 3 straipsnio pažeidimui (žr. § 104 tekste). Vienintelis pastebimas skirtumas tarp SAB-o ir 1-ojo lokalinio sektoriaus buvo tas, kad pastarajame pareiškėjas negalėjo neribotai naudotis dušu. Tačiau nėra nustatyta, kad dėl šio apribojimo jo galimybės palaikyti asmeninę švarą būtų tiek sumažėjusios, kad tai galėtų būti nesuderinama su 3 straipsniu.

109. Nors sėdimųjų vietų skaičius kolonijos valgykloje buvo ribotas, bet maitinimas buvo organizuotas pamainomis. Nėra nustatyta, kad kuris nors kalinys kada nors būtų likęs nevalgęs dėl to, kad valgykla buvo perpildyta. Teismas yra įtikintas, kad valgyklos higieną ir tiekiamą maistą reguliariai tikrina kompetentingos tarnybos. Nėra įrodymų, kad pareiškėją ar kurį kitą kalinį maitinimo valgykloje kokybė būtų paveikusi fiziškai. Teismo nuomone, galimybė gauti papildomo maisto iš giminaičių ar nusipirkti jo kolonijos parduotuvėje galėjo kompensuoti pareiškėjo nepasitenkinimą galimai monotonišku kolonijos valgyklos tiekiamu maistu. Todėl Teismas daro išvadą, kad maitinimo sąlygos Pravieniškių kolonijoje nebuvo žeminančios orumą.

110. Teismas nelaiko esant nustatyta, kad pareiškėjui ar kuriam kitam kaliniui buvo taikomas "stovėjimo režimas", kaip teigė pareiškėjas. Atrodo, kad pagal šiuo požiūriu reikšmingą Pataisos darbų įstaigų vidaus tvarkos laikinųjų taisyklių nuostatą, galiojusią nuo 1998 m. rugpjūčio iki lapkričio mėnesio, kai ji buvo panaikinta, kaliniams buvo leidžiama sėdėti ant jų lovų ar kėdžių, o kai kurie kaliniai, jei tai buvo reikalinga jų sveikatai, vis dėlto galėjo gulėti lovose. Kaliniai galėjo išeiti į kiemą, ten vaikštinėti ir sėdėti. Pareiškėjas tikrai neturėjo pareigos stovėti tikrąja to žodžio prasme visą dieną. Nėra medicininių įrašų, patvirtinančių pareiškėjo skundus dėl jo prastos

sveikatos, įskaitant širdies ligą, poreikį skubiai operuoti keli, poreikį gulėti dienos metu ar skrandžio būklę, dėl kurios reikėtų geresnio maisto, negu tiekė kolonijos valgykla. Teismas pripažįsta, kad kolonijos medicinos tarnyboje netrūko svarbiausios įrangos, vaistų ar personalo, kad būtų galima užtikrinti pareiškėjo sveikatos apsaugą nepažeidžiant Konvencijos 3 straipsnio.

111. Teismas pastebi, kad bendrasis galimybių dirbti ir mokytis trūkumas atrodė prisidedęs prie nuobodulio atmosferos Pravieniškių kolonijoje susikūrimo. Tačiau reikia pažymėti, kad kaip pramogos buvo organizuojami koncertai ir kino seansai. Be to, kaliniai galėjo pasiimti knygų iš bibliotekos, žiūrėti televizorių, klausyti muzikos, mankštintis pasivaikščiojimų kieme ar užsiimti kitokia poilsine veikla. Pareiškėjas sutiko, kad suteikti pasimatymai leido jam palaikyti adekvačius ryšius su išoriniu pasauliu. Vertindamas apskritai, Teismas pripažįsta, kad bendrosios įprastinio režimo sąlygos Pravieniškių kolonijoje nebuvo tokios niūrios, kaip pareiškėjas iš pradžių teigė. Atsižvelgdamas į šias aplinkybes Teismas laiko, kad pareiškėjo kalinimo pagal įprastinį režimą sąlygos nepasiekė minimalaus žiaurumo lygio, prilygstančio „žeminančiam orumą“ elgesiui Konvencijos 3 straipsnio prasme (palyginimui žr. *ibid.* §§ 70-75).

3. Baudos izoliatorius

112. Atsižvelgdamas į delegatų nustatytas sąlygas baudos izoliatoriuje, Teismas pripažįsta, kad pareiškėjo skundžiamas jo kalinimas ten trumpą 15 parų laikotarpį nepasiekė minimalaus žiaurumo laipsnio, prilygstančio 3 straipsniui prieštaraujančiam elgesiui.

4. Išvada

113. Atsižvelgdamas į išdėstytus samprotavimus, Teismas daro išvadą, kad pareiškėjo bendrųjų kalinimo sąlygų atžvilgiu nebuvo pažeistas Konvencijos 3 straipsnis.

B. Konkretūs administracijos veiksmai

1. 1998 m. gegužės 7 dienos asmens krata

114. Pareiškėjas skundėsi, kad jo asmens krata 1998 m. gegužės 7 dieną prilygo žeminančiam orumą elgesiui, pažeidžiančiam Konvencijos 3 straipsnį (žr. § 26 tekste). Konkrečiai jam neva buvo liepta nusirengti nuogai pareigūnės moters akivaizdoje, tuo siekiant jį pažeminti. Tada jam buvo liepta pritūpti, ir kontrolieriai, neapsimovę pirštinių, ištyrė jo lytinius organus ir iš lankytojo gautą maistą.

115. Vyriausybė pareiškė abejojanti šių teiginių teisingumu, nes personalas žinojo šiuo požiūriu reikšmingas taisykles ir higienos normas.

116. Dėl ginčijamo fakto, kad darant kratą dalyvavo pareigūnė moteris, Teismas pastebi, kad delegatai nustatė, jog moteris, kurią pareiškėjas identifikavo kaip ponią J., dirba kolonijoje ir kad ji tiek teoriškai, tiek praktiškai galėjo dalyvauti 1998 m. gegužės 7 dienos patikrinimo metu. Jie taip pat nustatė, kad darant kratą po pasimatymo kalinys gali būti išrengiamas nuogai. Teismo nuomone, įrašų apie kolonijos viršininko tyrimą pagal pareiškėjo tuo metu pateiktą skundą dėl jo kratos nebuvimas rodo įkalinimo įstaigos valdžios nenorą tinkamai tirti šį incidentą. Atsižvelgdamas į tai, kad Teismui nebuvo pateikta įrodymų, paneigiančių pareiškėjo tvirtinimus, ir kad, priešingai, Teismas gavo įrodymų, kažkiek paremiančių jo [pareiškėjo] teiginius (žr., *mutatis mutandis*, *Timurtas v. Turkey*, no. 23531/94, 2000-06-13, § 45, ECHR 2000-VI), Teismas pripažįsta, kad krata buvo atlikta taip, kaip tai apibūdina pareiškėjas.

117. Teismas mano, kad, nors krata išrengiant kartais gali būti reikalinga siekiant užtikrinti įkalinimo įstaigos saugumą ar užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, bet ji turi būti atliekama tinkamu būdu. Tai, kad pareiškėjui buvo liepta nuogai nusirengti moters

akivaizdoje, o po to jo lytiniai organai ir maistas buvo liečiami nuogomis rankomis, parodė aiškiai nepagarbą pareiškėjui ir iš tikrųjų įžeidė jo žmogiškąjį orumą. Tai turėjo sukelti jam kančios ir nepilnavertiškumo pojūčius, kurie galėjo jį pažeminti ir sumenkinti. Todėl Teismas daro išvadą, kad 1998 m. gegužės 7 dienos krata prilygo žeminančiam orumą elgesiui Konvencijos 3 straipsnio prasme.

118. Todėl šiuo požiūriu buvo pažeistas 3 straipsnis.

2. Tariamasis pareiškėjo viktimizavimas ir peržiūrėjimo galimybės nebuvimas

119. Pareiškėjas taip pat skundėsi, kad administracija jį viktimizavo savavališkai skirdama drausmines nuobaudas ir kad nebuvo galimybės veiksmingai peržiūrėti jo skundus dėl kolonijos administracijos (žr. §§ 27-39 tekste). Savavališki kolonijos administracijos veiksmai neva buvo nukreipti tiesiogiai prieš jį, baudžiant už jo teisėtą veiklą: pirmininkavimą “Tikslui”, skundus Teismui ir kalinimo sąlygų kritiką.

120. Vyriausybė nurodė, kad pareiškėjo teiginiai apie kolonijos personalo nesąžiningumą bei nekompetentingumą ir apie viktimizavimą yra nepagrįsti. Šiuo požiūriu Vyriausybė rėmėsi Seimo kontrolieriaus išvadomis dėl pareiškėjo skundų (žr. §§ 85-91 tekste).

121. Teismas pastebi, kad pareiškėjui paskirtos drausminės nuobaudos buvo valymo pareigos, laikini jo socialinių – ekonominių teisių apribojimai (sudarant mažiau patogias kalinimo sąlygas, suspenduojant teisę pirkti kolonijos parduotuvėje ar gauti siuntinius iš giminių), judėjimo laisvės apribojimai (laikinas kalinimas baudos izoliatoriuje ir perkėlimas į SAB-a) bei į bylą įrašomi drausminiai įspėjimai. Tačiau Teismas pripažino, kad bendrosios pareiškėjo kalinimo sąlygos nepasiekė žiaurumo laipsnio, patenkančio į Konvencijos 3 straipsnio veikimo sferą (žr. §§ 103-112 tekste). Pareiškėjas nepateikė jokių medicininių pažymų ar kitų įrodymų, kad dėl šių drausminių nuobaudų jis patyrė skausmo ar kančių, viršijančių tą kančią ar tą pažeminimą, kurie yra neišvengiamas teisėtų elgesio ar baudimo formų, tokių kaip drausminės nuobaudos kaliniams, siekiant užtikrinti reikiamą tvarką įkalinimo įstaigose, elementas. Todėl Teismas mano, kad nagrinėjamos drausminės nuobaudos nepasiekė žiaurumo laipsnio, prilygstančio elgesiui, pažeidžiančiam Konvencijos 3 straipsnį.

122. Tiesa, kad 3 straipsnis suteikia teisę į tai, kad valstybės viduje būtų atliktas adekvatus “tikėtinų tvirtinimų apie netinkamą elgesį” Konvencijos 3 straipsnio prasme tyrimas, “kurio būtu identifikuoti ir nubausti asmenys, atsakingi” už tokį elgesį. Cituotoje *Labitos* byloje Teismas pripažino 3 straipsnio pažeidimą tuo pagrindu, kad valdžios institucijos tinkamai netyrė nurodyto 3 straipsnio pažeidimo. Tačiau toje byloje tvirtinta, kad pareiškėjo atžvilgiu buvo atlikta daug smurto, pažeminimo ir kitokių formų kankinimo veiksmų (*loc. cit.*, §§ 117-136).

Šioje byloje pareiškėjas skundėsi tik dėl faktų, nustatytų kolonijos administracijos prieš paskiriant jam drausmines nuobaudas, ir dėl personalo netinkamumo apskritai, o ne dėl kokios nors asmeninės, fizinės ar moralinės žalos 3 straipsnio prasme. Teismas nėra įtikintas, kad šiuose skunduose buvo “tikėtinų tvirtinimų apie netinkamą elgesį”, reikalaujančių “išsamaus ir efektyvaus” tyrimo (*ibid.*, *mutatis mutandis*, §§ 130-136).

123. Bet kokių atvejų pareiškėjo skundai buvo ištirti. Pareiškėjas nenurodė, kad jis negalėjo susipažinti su drausminiais raportais prieš jį ar kad jis negalėjo pats gintis nuo kaltinimų kolonijos drausmės pažeidimais. Priešingai, kolonijos drausminei komisijai savo argumentus jis galėjo pateikti asmeniškai bei raštu. Teismas pastebi, atsižvelgdamas į kiekvienai nuobaudai pagrįsti pateiktus motyvus, kad drausminės priemonės pareiškėjo atžvilgiu nebuvo savavališkos. Teismo nuomone, tai, kad pareiškėjo kalinimo metu Pataisos darbų įstaigų vidaus tvarkos laikinosios taisyklės, kurios nustatė drausminių bylų pagrindus ir apimtį, nebuvo paskelbtos, kelia apgailestavimą. Tačiau pareiškėjas neteigė negalėjęs susipažinti su šiomis Taisyklėmis kolonijos bibliotekoje.

Be to, pareiškėjas pasinaudojo teise ginčyti visas kolonijos administracijos išvadas nepriklausomoje Seimo kontrolieriaus institucijoje. Seimo kontrolieriaus tyrimai buvo atlikti

skubiai, ir jo atstovas buvo nusiųstas į koloniją ištirti kai kuriuos pareiškėjo teiginius. Nors įstatymai nesuteikė Seimo kontrolieriui teisės panaikinti administracinius sprendimus, bet reikia pažymėti, kad bent du kartus kolonijos administracija, Seimo kontrolieriui įsikišus, ėmėsi veiksmų (žr. §§ 22 ir 24 tekste). Teismas daro išvadą, kad pareiškėjo skundžiamo tariamo jo viktimizavimo peržiūrėjimas, atliktas vykdomosios valdžios lygmenyje ir Seimo kontrolieriaus, esant šios bylos aplinkybėms atitiko 3 straipsnio reikalavimus.

124. Galiausiai Teismas pažymi, kad kolonijos administracija nesutrukdė pareiškėjui įkurti “Tikslo” ir vykdyti jo veiklą. Tiesa, kad 1999 m. pradžioje kolonijos viršininkas specializuotam laikraščiui paminėjo, kad pareiškėjas daugiau “skundžiasi, negu daro”. Tačiau Teismas mano, kad tokios pastabos kažkiek atitiko tikrovę ir nerodė tendencingo požiūrio į pareiškėją, žinant, kad jis daug kartų pažeidė drausmę ir elgėsi konfliktiškai, ką parodo, pvz., jo atsisakymai paklusti teisėtiems kolonijos personalo nurodymams ir nepateisinamas bado streikas.

Teismas pastebi, kad nepaisant to nuo 1999 m. pradžios pareiškėjas ir kolonijos administracija ėmė sėkmingai bendrauti ir bendradarbiauti. Be to, kolonijos viršininkas panaikino pareiškėjo ankstesnes drausmines nuobaudas ir prisidėjo, kad jis būtų anksčiau paleistas malonės tvarka, nurodydamas, kad pareiškėjo elgesys pagerėjo ir kad jis ėmė labiau laikytis kolonijos režimo. Esant šioms aplinkybėms, Teismas nemato pagrindo pareiškėjui skųstis, kad jis buvo viktimizuojamas už jo veiklą “Tiksle”, skundus Teismui ar kitoki naudojimąsi jo įstatyminėmis teisėmis ir laisvėmis.

125. Apibendrinant: pareiškėjui paskirtos drausminės nuobaudos ir jo skundų dėl kolonijos administracijos peržiūrėjimas valstybės viduje neprilygo žeminančiam orumą elgesiui, prieštaraujančiam Konvencijos 3 straipsniui. Todėl šiuo požiūriu nebuvo pažeistas 3 straipsnis.

II. DĖL KONVENCIJOS 8 STRAIPSNIO PAŽEIDIMO

126. Pareiškėjas teigė, kad kolonijos administracija atplėšdavo jo laiškus Konvencijos institucijoms ir iš jų. Pareiškėjas teigė, kad buvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis, kurio šiuo požiūriu reikšminga dalis numato:

“1. Kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo ... susirašinėjimo slaptumas.

2. Valstybės institucijos neturi teisės apriboti naudojimosi šiomis teisėmis, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus ir kai tai būtina demokratinėje visuomenėje ... siekiant užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams...”

127. Vyriausybė nekommentavo šių teiginių, pripažindama, kad cenzūruoti kalinių susirašinėjamą leidžia Pataisos darbų kodekso 41 straipsnis.

128. Teismas pastebi, kad Vyriausybė neginčija šioje pareiškimo dalyje pareiškėjo nurodytų faktų. Atsižvelgiant konkrečiai į 1998 m. gruodžio 7 dienos kolonijos viršininko laišką Teismui (žr. § 41 tekste), buvo nustatyta, kad pareiškėjo laiškai Konvencijos institucijoms ir iš jų būdavo atplėšiami ir pareiškėjui nebūdavo leidžiama pasilikti jam adresuotų laiškų. Taigi buvo ribojama Konvencijos 8 straipsnyje numatyta pareiškėjo teisė į susirašinėjimo slaptumą, kas galėtų būti pateisinama tik esant antrojoje šios nuostatos dalyje numatytoms sąlygoms. Konkrečiai toks apribojimas turi būti “įstatymų nustatytas”, turi siekti teisėto tikslo ir būti būtinas demokratinėje visuomenėje tam tikslui pasiekti (žr. sprendimą cituotoje *Peers* byloje, §§ 81-82).

129. Apribojimas šioje byloje turėjo teisinį pagrindą, būtent Pataisos darbų kodekso 41 straipsnį, ir Teismas yra įtikintas, kad juo buvo siekiama teisėto tikslo – “užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams”. Tačiau dėl apribojimo būtinumo Vyriausybė nenurodė jokių priežasčių, kurios galėtų pateisinti laiškų Teismui, kurių konfidencialumas turi būti gerbiamas, kontrolę (žr., *mutatis mutandis, ibid.*). Todėl skundžiamas apribojimas nebuvo būtinas demokratinėje visuomenėje Konvencijos 8 straipsnio 2 dalies prasme.

130. Iš to seka, kad buvo pažeistas 8 straipsnis.

III. DĖL KONVENCIJOS 34 STRAIPSNIO PAŽEIDIMO

131. Galiausiai pareiškėjas teigė, kad atsakovė Vyriausybė pažeidė Konvencijos 34 straipsnį, kuris numato:

“Kiekvienas fizinis asmuo, nevyriausybė ar asmenų grupė, teigiantys, kad jie yra vienos iš Aukštųjų Susitariančiųjų Šalių padaryto Konvencijoje ir jos protokoluose įtvirtintų teisių pažeidimo auka, Teismui gali pateikti individualią peticiją. Aukštosios Susitariančiosios Šalys įsipareigoja niekaip netrukdyti veiksmingai pasinaudoti šia teise.”

132. Šiuo klausimu pareiškėjas teigė, kad kolonijos administracija tik 1998 m. gruodžio 18 dieną išsiuntė tris jo laiškus, būtent 1998 m. lapkričio 30, gruodžio 3 ir 15 dienos. Pareiškėjo nuomone, šių laiškų išsiuntimas buvo nepateisinamai atidėtas dėl to, kad juose buvo kritikuojama kolonijos valdžia. Susitikimo su Teismo delegatais metu pareiškėjas taip pat paminėjo 1998 m. gruodžio 16 dienos laišką, kurį jis neva įteikė kolonijos administracijai, bet kuris niekada nepasiekė Teismo.

133. Vyriausybė tvirtino, kad nėra įrodymų, jog pareiškėjo laiškai Teismui buvo sulaikyti. Todėl nebuvo pažeistas Konvencijos 34 straipsnis.

134. Teismas pastebė, kad pareiškėjo 1998 m. lapkričio 30, gruodžio 3 ir 15 dienos laiškus kolonijos administracija išsiuntė Teismui 1998 m. gruodžio 18 dieną. Jis laiko, kad toks atidėjimas neatskleidžia iš anksto apgalvoto kolonijos administracijos siekimo trukdyti pareiškėjui skųstis Teismui.

135. Be to, kolonijos administracijos 1998 m. gruodžio 15 dienos posėdžio protokolas (žr. § 43 tekste) rodo, kad pareiškėjas galėjo išsiųsti savo laiškus Teismui.

136. Pareiškėjas taip pat teigė, kad kolonijos administracija neišsiuntė Teismui 1998 m. gruodžio 16 dienos laiško. Teismas abejoja šio teiginio pagrįstumu, nes pareiškėjas jo nepateikė prieš Teismui priimant sprendimą dėl pareiškimo priimtumo, o pateikė vėliau, susitikimo su Teismo delegatais metu. Be to, pareiškėjas tiksliai nenurodė, kas laiške buvo parašyta arba kodėl kolonijos administracija jį galėjo sulaikyti. Esant šioms aplinkybėms ir atsižvelgiant į tai, kad visi ankstesni pareiškėjo laiškai buvo išsiųsti ilgai jų neužlaikant, Teismas atmeta šį pareiškėjo teiginį ir pripažįsta, kad jam [pareiškėjui] nebuvo trukdoma pasinaudoti peticijos Teismui teise (žr., *mutatis mutandis*, *Michael Edward Cook v. Austria*, no. 25878/94, 2000-02-08, §§ 46-49).

137. Apibendrinant: šios bylos faktai neatskleidžia jokio Konvencijos 34 straipsnyje numatytų pareiškėjo teisių pažeidimo.

IV. KONVENCIJOS 41 STRAIPSNIO TAIKYMAS

138. Konvencijos 41 straipsnis numato:

“Jeigu Teismas nustato Konvencijos ar jos protokolų pažeidimą ir jeigu Aukštosios Susitariančiosios Šalies įstatymai leidžia tik iš dalies atlyginti pažeidimu padarytą žalą, tai prireikus Teismas gali priteisti nukentėjusiajai šaliai teisingą atlyginimą.”

A. Žala

139. Pareiškėjas reikalavo 10 000 litų (LTL) neturtinei žalai atlyginti.

140. Vyriausybė laikė, kad pareiškėjo reikalaujama suma yra per didelė.

141. Teismas, atsižvelgdamas į savo pateiktas išvadas dėl pareiškėjo skundų, laiko, kad jis [pareiškėjas] patyrė tam tikrą moralinę žalą dėl 1998 m. gegužės 7 dieną atliktos asmens kratos ir dėl jo laiškų Konvencijos institucijoms tikrinimo. Todėl Teismas teisingumo pagrindais pagal šį punktą priteisia pareiškėjui 6 000 LTL.

B. Kaštai ir išlaidos

142. Pareiškėjas pripažino, kad jo advokatui pagal Teismo teisinės pagalbos schemą buvo sumokėta 5 000 Prancūzijos frankų. Tačiau jis reikalavo 1 693, 87 LTL padengti papildomoms bylinėjimosi išlaidoms, susijusioms su procesu pagal Konvenciją, įskaitant vertimą, telefono ryšio išlaidas ir advokato dalyvavimo Teismo faktų nustatymo misijoje kaštus.

143. Vyriausybė nekommentavo šio pareiškėjo reikalavimo aspekto.

144. Teismas pripažįsta šį reikalavimą pagrįstu ir pagal šį punktą priteisia pareiškėjui 1 693, 87 LTL.

C. Palūkanos įpareigojimų nevykdymo atveju

145. Pagal Teismo turimą informaciją, įstatymų nustatyta metų palūkanų norma, taikoma Lietuvoje šio sprendimo priėmimo dieną, yra 9,28 %.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS VIENBALSIAI

1. *Nustato*, kad atliekant pareiškėjo asmens kratą 1998 m. gegužės 7 dieną buvo pažeistas Konvencijos 3 straipsnis;
2. *Nustato*, kad kiti pareiškėjo skūsti elgesio su juo atvejai ir kalinimo sąlygos nepažeidė Konvencijos 3 straipsnio;
3. *Nustato*, kad buvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis;
4. *Nustato*, kad nebuvo pažeistas Konvencijos 34 straipsnis;
5. *Nustato*,
 - (a) kad Valstybė atsakovė turi sumokėti pareiškėjui per tris mėnesius nuo tos dienos, kai sprendimas taps galutiniu pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį, 6 000 (šešis tūkstančius) LTL neturtinei žalai atlyginti, 1 693, 87 LTL (vieną tūkstantį šešis šimtus devyniasdešimt tris litus aštuoniasdešimt septynis centus) kaštams ir išlaidoms padengti bei bet kokią pridėtinės vertės mokestį, kuris gali būti taikomas;
 - (b) kad nuo minėto trijų mėnesių pasibaigimo iki sprendimo įvykdymo turės būti mokamos paprastosios 9,28 % metų palūkanos;
6. *Atmeta* kitus pareiškėjo reikalavimus dėl teisingo atlyginimo.

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2001 m. liepos 24 dieną, remiantis Teismo reglamento 77 straipsnio 2 ir 3 dalimis.

S. DOLLÉ
Kanclerė

J.-P. COSTA
Pirmininkas